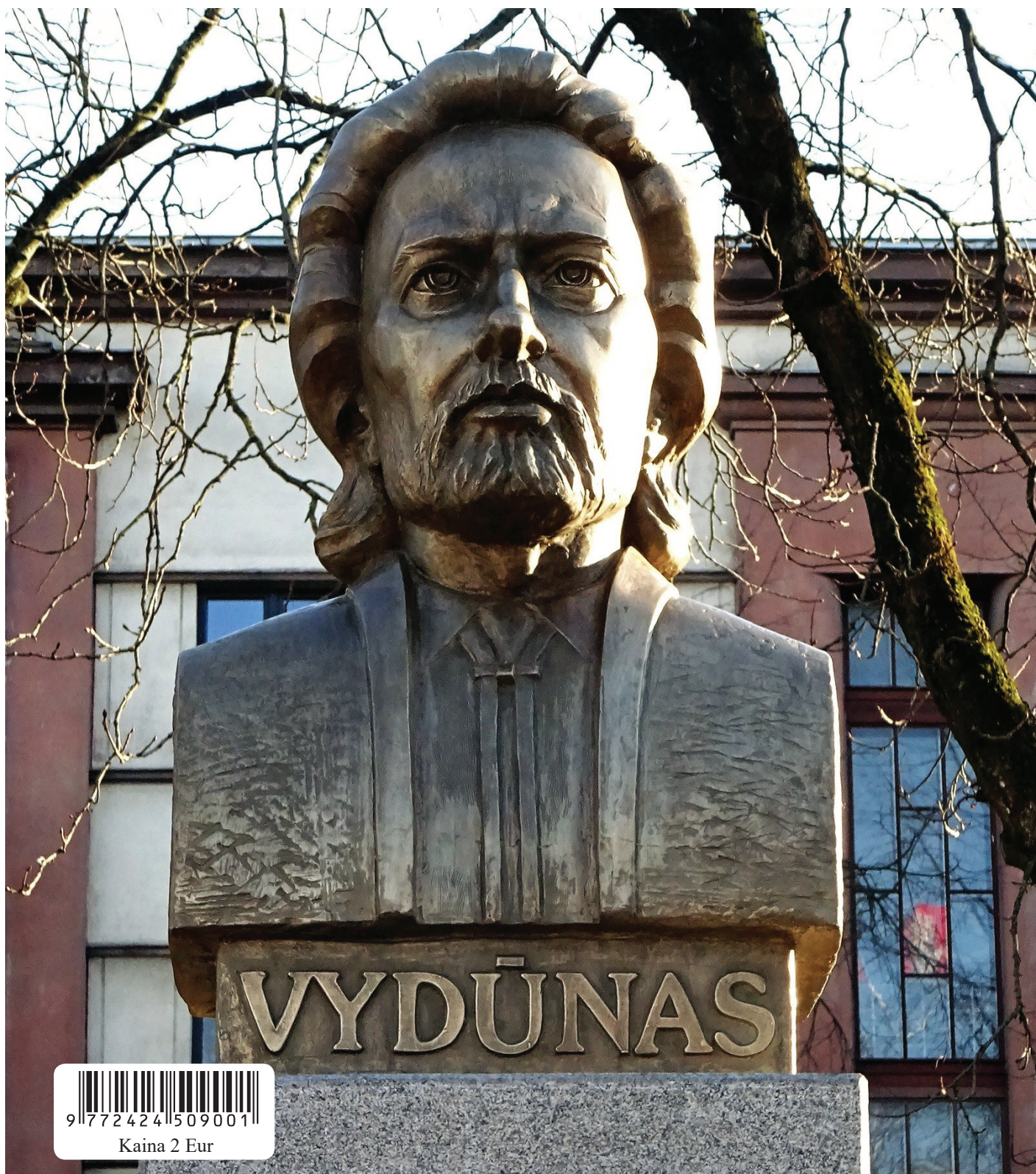

DONELAIČIO ŽEMĖ

Leidžia Kristijono
Donelaičio draugija
Leidžiamas nuo 1992 m.

2018 m.
kovas
Nr. 1 (222)

9 772424 509001

Kaina 2 Eur

Turinys

2018-ieji – VYDŪNO METAI

Kaune iškilo biustas tautos dainiui Vydūnui.....	3
Vydūno gimtadienis Tilžėje	5
Vydūnas – talentingas istorikas.....	7
Vydūno jaunimo fondo veikla Amerikoje.....	8
Maironio lietuvių literatūros muziejuje – Vydūnui skirtos parodos.....	11

TRUMPOS NAUJIENOS

Karaliaučiaus muziejuje „Fortas Nr.5“ – lietuvių fotografo paroda	12
Pasirašyta bendradarbiavimo sutartis.....	12

AKTUALIJOS

Metams prasidėjus – į Mažąją Lietuvą, pas K.Donelaitį	13
A.Čeremkina: „Mūsų skaitytojai puikiai žino, kas buvo K.Donelaitis“	16

SUKAKTYS

Minėdami 304-ąsias metines, K. Donelaitį apkabinome širdimi.....	18
„Malūnėlio“ ansamblui – penkeri metai	20

PAMOKOS

Учимся говорить по-литовски	21
-----------------------------------	----

NAUJOS KNYGOS

Kristijonas Donelaitis ispaniškose eilėse.....	22
Tolminkiemio hegzametrai	25

Pirmajame viršelyje – Minint 150-ąsias Vydūno gimimo metines, Kaune atidengtas jo biustas (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Paskutiniajame viršelyje – Tolminkiemio bažnyčia laukia remonto darbų ir lankytojų (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Leidžia:

Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,

Vytauto g. 28

www.donelaitis.info

draugija@donelaitis.info

Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,

Gintaras Skamaročius –

K.Donelaičio draugijos

pirmininkas,

Saulius Svilius – techninis

redaktorius

„Donelaičio žemės“ redkolegija:

G.Skamaročius (pirmininkas),

N.Kitkauskas, V.Gocontas,

V.Juraitis, Dž.Maskuliūnienė,

A.Matulevičius, R.Senapėdis,

V.Šilas

Spausdino AB „Spauda“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai
2018-03-29

Rankraščiai taisomi ir trumpinami
redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1200 egz.

K.Donelaičio draugijos sąskaita:
LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia
Spaudos, radijo ir televizijos
rėmimo fondas bei VšĮ Nemuno
euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

www.nemunus.info

Kaune iškilo biustas tautos dainiui Vydūnui

Kovo 22-ąją sukako 150 metų nuo Lietuvos šviesuolio, rašytojo, filosofo, kultūros veikėjo Vilhelmo Storosto-Vydūno gimimo (1868-1953). Lietuvos Respublikos Seimas visus šiuos metus yra paskelbęs Vydūno metais, tad jo atminimas pagerbiamas daugybe įvairių renginių – vyksta konferencijos, minėjimai, koncertai, atidengiami paminklai, leidžiamos knygos.

Itin gražiai Vydūno jubiliejinę sukaktis jos išvakarėse paminėta Kaune – mieste, kur Vydūnas ne kartą lankėsi ir kur kruopščiai saugomas jo atminimas. Vydūno draugijos iniciatyva Karo muziejaus sodelyje, šalia kitų tautos didžiavyrių biustų atidengtas ir Vydūno biustas, kuriam išrinkta vieta tarp Simono Daukanto ir Martyno Jankaus biustų.

Į iškilmingą renginį susirinko gausus būrys jo dalyvių - Vydūno draugijos, Lietuvos Sąjūdžio, Kauno tautinės kultūros centro, Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės narių, čia buvo ir Kauno miesto savivaldybės vadovai, Kultūros paveldo ir Kultūros skyrių atstovai. Nuskambėjus Lietuvos himnui, keletą kūrinių atliko ir Vytauto Didžiojo universiteto folkloro ansamblis „Linago“.

Susirinkusius pasveikino Kintų Vydūno kultūros centro vadovė Rita Tarvydienė. Centras įsikūręs pastate, kur veikė 1705 metais statyta Kintų parapijos pradinė mokykla ir kur gyveno bei mokytojavo Vydūnas. 1994 metais, minint rašytojo gimtadienį, šiame name buvo atidarytas Vydūno muziejus, o buvusiose mokyklos klasėse – Šilutės dailės mokyklos Kintų skyrius ir Šilutės rajono vaikų meno mokyklos pianino klasė. Tai vienintelė vieta Lietuvoje,

Naujasis Vydūno biustas Kaune, Karo muziejaus sodelyje.

kur saugoma didžiausia rašytojo kūrybos ir gyvenimo faktus liudijančių eksponatų kolekcija ir pats įspūdingiausias asmeninis Vydūno muzikinis instrumentas – arfa. Ją vietos entuziastai 1988 m. surado Taline (Estija) ir parvežė į Kintus.

„Sveikiname jus iš Mažosios Lietuvos, Šilutės rajono, Vydūno gimtojo krašto. Čia saugomas jo atminimas, jo daiktai, ir džiaugiamės, kad muziejus lankomas, kad garsas apie Vydūną sklinda toli už Lietuvos ribų. Minint šį jubiliejų, muziejuje atidarome Vydūno vidinio tilsmo kambarį ir pojūčių kambarį, veiks nauja ekspozicija „Pamatyk-išgirsk-paliesk-pajausk“, - džiaugėsi R.Tarvydienė.

Naująjį biustą sukūręs žinomas skulptorius Stasys Žirgulis sakė, kad sukurti šį darbą nebuvo lengvas uždavinys. „Sukurti dvasingą, šiuolaikišką skulptūrą reikėjo laiko. Man buvo svarbu sukurti Vydūną – sielos asketą, dvasios titaną, žvelgiantį į mūsų perspektyvą. Aš prie tos Vydūno sielos ilgaiėjau, bandydamas ją suprasti, ir manau, kad man pavyko. Svarbi buvo šios vietos aplinka, pati darbo

estetika, daug kitų dalykų“, - teigė biusto autorius, jį kūręs su architektu Liucijum Dringeliu. Biusto postamente yra įrašytos Vydūno gimimo ir mirties datos, taip pat jo žodžiai „Tautos augimui reikia visa aukoti“.

Iškilmėse kalbėjo ir iš Vokietijos, Berlyno atvykusi Vydūno giminitė, jo vyriausiojo brolio anūkė Brita Storost. Ji sakė, kad labai didžiuojasi savo giminaičiu, o Lietuvą laiko savo antrąja tėvyne, čia dažnai lankosi dar nuo 1989-ųjų metų. Viešnia dėkojo visiems už Vydūnui parodytą pagarbą, minėjo, kad jį pažinusi tik iš giminaičių pasakojimų, o jos šeimoje yra saugomi keli Vydūno laišakai ir jos seneliui Vydūno dovanota knyga apie joga.

Renginyje kalbėjo ir pirmasis Tilžėje atkurtos lietuvių kultūros draugijos vadovas Sigitas Šamborskis. Tilžė, (dabar rusiškai Sovetskai) Karaliaučiaus krašte yra miestas, kuriame su pertraukomis Vydūnas praleido 50 pačių kūrybingiausių savo gyvenimo metų. Dar 1988 metais veiklą pradėjusi draugija surengė Vydūno 120 metų sukakties minėjimą, veikė labai aktyviai. Deja, pastaruoju metu lietuviybė Karaliaučiaus krašte slopinama, uždaromos lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvai, iš darbo vienas po kito atleidinėjami šių fakultatyvų mokytojai.

„Nors sąlygos ir labai sunkios, bet šiame krašte lietuvių kalbos dar mokosi apie 800 vaikų, veikia lietuviškos muzikos kolektyvai, kurie ir šiemet dalyvaus Dainų šventėje Vilniuje. Tai mūsų viltis, kad lietuvių kalba čia skambės ir ateityje“, - sakė S.Šamborskis.

Minėjime kalbėjo ir Vydūno draugijos Kauno skyriaus vadovas Juozas Šidiškis, dėkojęs visiems,

Renginyje dalyvavo Vydūno giminitė Brita Storost iš Vokietijos.

kurie aukojo pinigų ir prisidėjo prie biusto pastatymo, Seimo narys Dainius Kepenis, kuris, įkvėptas Vydūno idėjų, prieš 30 metų Lietuvoje pradėjo sveikuolių judėjimą. Vydūno tekstus skaitė aktorius Petras Venslovas, kūrinius poeto tekstais atliko folkloro ansambliai „Linago“, „Ratilėlis“, taip pat sutartinių giedotojų grupė „Kadujo“.

Renginys tęsėsi Kauno miesto savivaldybės salėje. Pranešimą apie Vydūną skaičiūsi R.Tarvydienė priminė jo biografiją, svarbiausius darbus, sakydama, kad gimtadienių Vydūnas nemėgęs, bet jubiliejus – 50 ar 100 metų raginęs švęsti. Pasak jos, simboliška, kad Vydūno jubiliejus sutampa su Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiu, nes lietuviybė visada buvusi jam labai svarbi.

Paveldosaugininkė Aida Sinkevičiūtė kalbėjo apie Vydūno ryšį su Kaunu. VDU jis dažnai skaitė paskaitas, čia turėjo daug klausytojų. 1928 metais 60-mečio proga Vydūnui buvo suteiktas šio universiteto filosofijos garbės daktaro vardas, kukli šios sukakties šventė vyko Juozo Tumo-Vaižganto namuose. Nuo 1933-ųjų Kaune veikusi Lietuvių rašytojų draugija išrinko jį garbės nariu. Jis sekė Kauno kultūrinį gyvenimą, lankėsi renginiuose, parodų atidarymuose, spektakliuose. Yra išlikusi nuotrauka, kurioje – Kauno čiuo-

žykoje su pačiūžomis 1931 metais čiuožiantis Vydūnas.

„Yra glaudus ryšys tarp Vydūno ir Kristijono Donelaičio kūrybos. Būtent K.Donelaičio „Metuose“ Vydūnas atrado patvirtinimą to, ką pats visa savo kūryba stengėsi įgyvendinti. Lietuviybė visada jam buvo labai svarbi. Jis gyvenimo prasmę matė taip kaip ir K.Donelaitis, ir visada ragino atsigręžti į šią asmenybę“, - sakė pranešėja.

Etnologas Aleksandras Žarskus, pasidalinęs labai įdomiomis įžvalgomis, ragino skaityti Vydūną, nors ir sutiko, kad jo raštai sunkiai skaitomi ir nėra lengva juos suprasti, bet taip kalbėta ir dar Vydūnui gyvam esant. Vydūną kūrėju, kuris gyveno įkvėpimu pavadinęs A.Žarskus kalbėjo apie jį kaip apie išskirtinę asmenybę, kokios gimsta labai retai.

Jaudinantys buvo rašytojo, dramaturgo Gedimino Jankaus prisiminimai apie tai, kaip prieš 30 metų, minint 120-ąją Vydūno gimimo sukaktį Kauno dramos teatre buvo pastatyta jo pjesė „Amžinas keleivis“ apie Vydūną. „Regesių drama“ pavadinto veikalo veiksmas vyko Tilžės kalėjime 1938 metais. Tada, 1988-aisiais Lietuva jau laisvėjo, artėjo didžiosios permainos, ir spektaklis daugeliui tapo tų permainų manifestu.

Minint jubiliejų skambėjo Vydūno tekstais sukurtos dainos. Autoriaus nuotr.

Jį pamatė daugybė žiūrovų, salės buvo sausakimšos, žmonės verkė. Vydūno vaidmenį tada sukūrė labai į jį išoriškai panašus aktorius P.Venslovas.

Tas nepamirštas dienas prisiminęs P.Venslovas sakė, kad aktoriai labai rimtai ruošėsi savo vaidmenims, važiavo į Tilžę, kitas vietas, kur gyveno ir dirbo Vydūnas. Pasak jo, tada Lietuva jau vadavosi iš raudonojo maro, ir pjesė apie Vydūną buvo pastatyta labai laiku.

Įdomi ir labai jautri buvo poeto, rašytojo ir vertėjo Roberto Keturakio kalba, kurią jis užbaigė nauju, neseniai parašytu eilėraščiu apie Vydūną. R.Keturakis sakė, kad kai legendinis Lietuvos partizanas Juozas Lukša-Daumantas 1947 metais rašė laišką popiežiui Pijui XII, kuriame aprašė partizanų kančias, tai jame rėmėsi būtent Vydūno mintimis. Šį faktą poetui patvirtino J.Lukšos-Daumanto brolis Antanas Lukša.

Minėjimo dalyviai dar neskuobėjo skirstytis – skambėjo kanklių muzika, buvo dėkojama renginio organizatoriams, kurie paruošė labai nuoširdų, šiltą ir „nevaldišką“ renginį. Kitaip ir negalėjo būti, nes būtent tokiam renginiui įkvepia pati Vydūno asmenybė.

Algis Vaškevičius

Vydūno gimtadienis Tilžėje

Renginio dalyviai ir svečiai.

Tesusilieja su gyvenimu Tėvynės Gyvybė mano visiškai!
[Probočių šešėliai]

Per Lietuvą, ir ne tik, keliauja Vydūno metai! Kovo 22-ąją Tilžėje (Sovietske), Vydūno mieste, paminėtas didžiojo humanisto 150-ųjų gimimo metinių jubiliejus. Mieste, į kurį jis atvyko 1892 metais ir kuriame su nedidelėmis pertraukomis praleido daugiau kaip 50 savo prasmingiausių ir kūrybingiausių metų. Žvelgiant į Vydūno gyvenimo kelią ir patirtus, įveiktus sunkumus iškyla herojaus paveikslas. „Konkretus žmogus tiek daug įveikti negali, tačiau herojus jau gimdamas yra nepaprastas“. Anot Vydūno, pagrindinė kiekvieno žmogaus pareiga – atskleisti savo esmę, tiksliau – leisti jai atsiskleisti...

Renginį organizavo Bronius Makauskas, ministras patarėjas, laikinai atliekantis Lietuvos konsulato vadovo funkcijas Tilžėje ir miesto istorijos muziejaus direktorė Andželika Špiliova, jie ir vedė šventinį minėjimą. Buvo daug garbingų svečių nuo Karaliaučiaus iki Rambyno ir Marijampolės. Susitiko ir bendravo kultūros žmonės iš Pilkalnio (Krasnoznamencko) ir

Lazdynų (Dobrovolsko), atgimusio „Birutės“ choro dalyvės, pasipuošusios tautiniais drabužiais, dailininkai ir literatai. Renginio dalyvius sveikino ir apie lietuvių mąstytojo, filosofo, rašytojo, visuomenės veikėjo reikšmę ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio kultūrai kalbėjo Tilžės miesto merė Natalija Soroka, Tauragės rajono savivaldybės meras Sigitas Mičiulis, Šilalės meras Jonas Gudauskas, Lietuvos generalinis konsulas Karaliaučiuje (Kaliningrade) Olegas Skinderskis. Sveikinimo žodį tarė Rusijos Federacijos URM ministerijos atstovas Karaliaučiuje Pavelas Mamontovas. Rambyno regioninio parko vyriausioji specialistė Giedrė Skipitienė, įteikdama dovaną organizatoriams pasidžiaugė, kad jai dar liko įdomių faktų iš tokios turtingos Vydūno biografijos. Iš Marijampolės mes nuvykome trise: Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius (taręs sveikinimo žodį), Marijampolės kolegijos lektorius Kazys Balickas bei straipsnio ir pranešimo autorė, kolegijos lektorė Vida Mickuvienė.

Po pranešimo ir sveikinimų buvo įteikti jubiliejui sukurti Vydūno medaliai. Koncertavo puikus

vaikų folkloro kolektyvas „Kuršiukai“ iš Klaipėdos (meno vadovas - Alvydas Vozgirdas), kurio dalyviai profesionaliai grojo, šoko ir dainavo Mažosios Lietuvos dainas.

Po pirmosios renginio dalies visi ėjome į galeriją, kur buvo atidaryta fotografo Virgilijaus Jankausko paroda „Vydūnas. Praeitis, dabartis ir ateitis“. Tai Klaipėdos krašto menininko žvilgsnis į mąstytojo gyvenimą ir kūrybą įvairiose Mažosios Lietuvos vietose, kurias parodos autorius aplankė su istoriku Norbertu Stankevičiumi. Koliažiniuose darbuose matome Jonaičius, Naujakiemį, Pilkalnį, Ragainės mokytojų seminariją, Kintų pradinę mokyklą ir bažnyčią, Tilžės berniukų gimnaziją, Vydūno gyvenamąjį namą ir kalėjimą, kuriame jam teko kalėti. Daugelio pastatų jau nebėra, todėl autorius panaudojo istorines nuotraukas iš įvairių muziejų. Darbas tikrai įdomus, istoriškai turtingas. Paroda keliaus per Lietuvą, todėl tikimės, kad ji aplankys ir Marijampolę, nes, kaip sako jos autorius, „Vydūno atmintis ir jo idėjos gyvena tautoje“.

***

Skaitytojų dėmesiui – kai kurios minėjime Tilžėje mano skaityto pranešimo „Vydūnui – 150“ tezės.

Vydūnas - tokia plati, šakota ir gili asmenybė; iškilminga, pakeičianti mus, jo gerbėjus, link idealo, kurio siekė pats Vydūnas. Gyvenimo ir idealo, minties ir jausmo vienovės, jis siekė kaip šventasis. Jam pasaulis buvo paslaptis, o jo pozicija jame – tapti geresniu.

Ne kiekviena tauta gali pasigirti pranašu, mistiku, žmogaus sielos žinovu, išnagrinėjusiu ir pateikusiu Išminties šviesoje įvairiausių žmogaus gyvenimo klausimus. Vydūno gyvenimas ir jo raštai -

Koncertuoja „Kuršiukai“. Rengėjų nuotr.

tai nuoseklus gyvenimo išminties vadovėlis pažįstant save, einant į harmoniją ir vienovę su visa, kas yra.

Šiandieninė padėtis yra tokia, kad labai pasigendame būtent tų vertybių, kurias taip nenuilstamai su dideliu atkaklumu ir pasiaukojimu teikė tautai Vydūnas.

Jis – ir didysis lietuvių humanistas, rašytojas, žymiausias Mažosios Lietuvos kultūros veikėjas. Aukščiausia vertybe laikydamas žmoniškumą, Vydūnas savo įvairiašake veikla siekė ugdyti sąmoningų ir laisvų žmonių tautą, kuri būtų iš esmės, o ne paviršiaus dalykuose laisva. Šį tikslą pasiekti, anot Vydūno, galima tik ugdant tautos dvasinę kultūrą, – mokslą, meną, dorovę. Tarp tautinio atgimimo asmenybių Vydūnas išsiskiria tvirtu įsitikinimu, kad tautiškumas yra ne tikslas sau, o *žmoniškumo* ug-

programą: *žmogus sau, tautai, žmonijai*, kuri atskleidžia humaniškumo pagrįstus asmens ryšius su tauta ir žmonija.

Lietuvių kultūra su Vydūno literatūros, filosofijos kūriniais, su M. K. Čiurlionio paveikslais peržengia tautos ir Vakarų pasaulio ribas, susiejama su Rytų civilizacijomis, kosminės visatos vizijomis. Vydūno humanistinėms idėjoms ypač artima yra Indijos nacionalinio išsivadavimo judėjimo lyderio, filosofo, rašytojo, pedagogo Mahatma Gandžio (1869–1948) pasaulėžiūra ir filosofija. Vydūnas – originalus filosofas. Jis bandė suderinti Rytų ir Vakarų kultūrinę patirtį. Jo filosofija yra panteistinė; savita žmogaus tobulėjimo filosofija, paremta Šventuoju Raštu, vedomis, egiptiečių knygomis, graikų filosofiniais raštais.

Gyvendamas Kintuose jis

dymo sąlyga. Jis norėjo, kad lietuvių tauta ku svariau prisidėtų prie žmoniškumo prado stiprinimo pasaulio kultūros raidoje (V. Bagdonavičius).

Vydūnas sukūrė laisvos, nepriklausomos asmenybės ugdymo

įstengė pažaboti džiovą, tais laikais nepagydomą ligą, bet ją įveikė asketišku gyvenimo būdu. Būdamas septyniolikos tapo vegetaru, užsiėmė joga, bėgiojo, grojo arfa, o 80 – ties vis dar važinėjo dviračiu, čiuožė pačiūžomis ir bėgiojo.

Tilžės lietuvių giedotojų draugija, kuriai vadovavo iki 1935-ųjų, – tada buvo uždrausta visų lietuviškų kultūros draugijų veikla – buvo užsimojusi „giesmėmis, dainomis, ir visokiais ypačiai dramatiškais vaidinimais meilę į lietuvių kalbą ir tautą žadinti ir tuomi lietuvių kilmeį į garbę iškelti“.

Neradęs to meto lietuvių dramaturgijoje veikalų, kurie ugdytų ir taurintų atgimstančios tautos dvasią, Vydūnas pats parašė ir režisavo per keturiasdešimt dramų. Vydūnas teatro scenoje vaizduoja ne realistinį gyvenimo paviršių, o vidinį, dvasinį žmogaus gyvenimą, moralinio tobulėjimo vyksmą.

Rytų Prūsijoje gyvenusiam Vydūnui pirmasis veiklos impulsas buvo lietuviams grėsęs nutautėjimas, tačiau jo idėjos peržengė Mažosios Lietuvos ir XX a. pirmosios pusės ribas. Nepriklausomoje Lietuvoje Vydūno idėjos didžiausią įspūdį darė jaunimui.

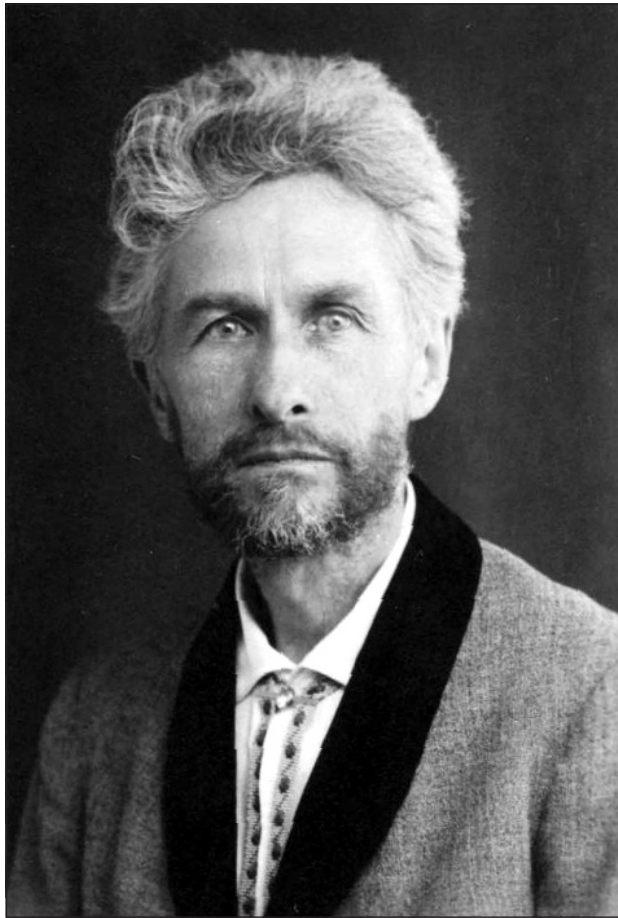
Vida Mickuvienė,

Marijampolės kolegijos lektorė

Vydūnas – talentingas istorikas

2017 metais Europa minėjo Reformacijos 500-ąsias metines, pradėjusią po viduriniųjų amžių tamsos naują epochą - renesansą Bažnyčios, valstybių bei tautų politiniame ir visuomeniniame gyvenime, raštijos gimtosiomis kalbomis plėtrą. Simboliška, kad dabar, po 85 metų Vokietijoje pakartotinai išleistas Vydūno istoriosofinis ir istorinis kapitalinis veikalas *“Septyni šimtmečiai vokiečių – lietuvių santykių”* (1932 m. Tilžėje vokiečių kalba, antras leidimas 1982 m. Čikagoje, 2001 m. lietuvių kalba Vilniuje, 2017 m. vėl vokiečių kalba *Sieben Hundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen* Miunsteryje). Visuomenėje genialusis Vydūnas labiausiai žinomas kaip filosofas, publicistas, rašytojas, visuomenės ir kultūros veikėjas, mažiau – kaip žymus istorikas. Šis jo veikalas yra vienas reikšmingiausių, originaliausių ir aktualiausių iš Prūsijos ir Mažosios (Prūsų) Lietuvos istorijos, apimantis kelias epochas nuo kryžiuočių užkariavimų vakarinių baltų kraštuose XIII a. iki XX a. pirmosios pusės antro ketvirčio imtinai. Šia monografija naudojasi 1970-1972 metais rašydamas disertaciją apie Mažąją Lietuvą. Vydūnas pirmasis ėmė kritikuoti tarpukario suvokietėjusių tyrėjų Gertrudos Heinrich-Mortensenaitės ir Hanso Mortenseno teiginius, esą Prūsų (Mažosios) Lietuvos lietuviai (lietuvininkai) nėra autochtonai, o XV a.-XVI a. pradžios atsikėlėliai iš Didžiosios Lietuvos, neva tokie pat kolonistai kaip ir vokiečiai, tik šie, atsieit, ankstesni

Vydūnas 1935 metais. Nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus fondo.

- nuo XIII a. Tikrieji krašto šeiminkai, tvirtina Vydūnas, yra lietuviai: prūsai, sūduviai, kuršiai. Iki nacių įsigalėjimo valdžioje Vilhelmas Storostas - Vydūnas buvo itin tolerantiškas, lojalus Vokietijos pilietis, daugiausia dėmesio skyręs lietuvybės stiprinimui švietėjiška veikla, aukštai vertinęs vokiečių tautą ir kultūrą, propagavęs demokratines idėjas. Reiche stiprėjant tautinių mažumų prievartinei germanizacijai ir plintant nacionalsocializmo ideologijai, neigiančios apskritai kitų tautinę gyvastį, Vydūnui teko ginti lietuvybę, išaukštinti garbingą aisčių - baltų praeitį ir parodyti lietuvių kultūros, kalbos svarų įnašą į Europos tautų civilizaciją, į demokratines vertybes. Jis skyrė Prūsijos ir Vokietijos

valdžios politiką nuo vokiečių šviesuomenės (Hegelio, Herderio, Goethes, Hamanno, Schillerio, Sudermanno, Wicherto), ypač evangelikų dvasininkų, pastangų apginti lietuvių tautą kaip protingą, darbščią, dorą, taikią. Savo viena seniausių indoeuropietiška kalba, kilnumu, taisyklumu ir gyvenimo būdu lietuviai išlaikė daugiausia archaiškumą, o germanai ir slavai per klajones daugelio šių savybių neteko. Kai baltų žemės buvo užkariautos iš rytų ir vakarų, tada tiesiogiai susidūrė ir pradėjo tarpusavyje kariauti minimos dvi tautos.

Vydūno monografijoje pabrėžiama, kad Vokiečių ordino riterių tik technika, mūro pilys buvusios galingesnės, bet baltai liko stipresni dvasia. Čia Vydūnas išskėlė moralės prioritetą.

Knygoje aprašoma ir idealizuojama Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir jos valdovai. Anot jo, *joks karas, joks pavergimas ilgai nesužalojo tautos*. Vydūnas, tartum XX a. baltų krivių krivaitis, pabrėžia kultūros uždavinį ugdyti tautiškumą. Tautos gyvastis - kalba. Vydūnas matė, kaip žmonės, kalbantys svetima kalba, tampa *aistringi išmoktosios kalbos tautybės gynėjai*. Taip elgėsi suvokietėję mažlietuviai. Galiu pridurti, taip atsitiko su sulenkėjusiais Vilniaus krašto didlietuviais. Į klausimą, ar išliks lietuvybė, Vydūnas monografijoje atsakė: *Jeigu visi mūsų tautos žmonės tuo rūpinsis, tautai vėl bus suteiktas gyvenimas laisvoje Tėvynėje*.

Nacius siutino knygoje skelbiama tautų taikaus sambūvio

nuostata, įspėjimas, kad spartus ginklavimasis, naujausių išradimų Vokietijoje panaudojimas tobuliausių ginklų gamybai gali sukelti naują pasaulio gaisrą. Militarinė totalitarinė valstybė išsigimė. Kokie pranašiški žodžiai! Dėl to jis nukentėjo. Genialus mąstytojas kūrė su širdgėla. Tik didis savo tautos patriotas ir drąsus talentingas mokslininkas įsigalint hitlerizmui galėjo parašyti didlietuvių ir mažlietuvių, pastarųjų koegzistencijos su vokiečiais per keletą šimtmečių istoriją. Technikos pažanga, visuomenės ir valstybės modernizacija, anot Vydūno, turi tarnauti kilniam tikslui, pranašiškas jo numatymas, kad *kai kurie jau mąsto apie keliones į kosmines erdves*. Nacional-socialistai, didvalstybės Trečiojo Reicho šovinistai jį smerkė kaip lietuvių nacionalistą. Vydūnas atkirto, kad mažlietuvių kova už savo kultūros teises, dėl gimtosios kalbos, tautos gyvastį esanti teisėta ir morali. Monografija užbaigiam viltimi, kad lietuvių ir vokiečių santykiai gerės. Taip ir atsitiko.

Vydūno knyga *Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių* yra vienas reikšmingiausių, objektyviausių ir plačiausių veikalų Mažosios Lietuvos historiografijoje. Tai testamentas mažlietuviams išlaikyti tautinį tapatumą, gyventi laisvoje savo per tūkstantmečius gyvenamoje žemėje. Savo kūryboje Vydūnas pasireiškė kaip tautinės savignyos, tautų lygiateisiškumo, laisvės, demokratijos, dorovės šauklys. Vydūnizmas - tai epochinis reiškiny. Jei Vydūnas garsėja pasaulyje kaip vienas žymiausių Europos humanistų, gėrio, moralės, ištikimybės savo tautai, ypatingo dvasingumo etalonas. Būtina mums iš jo priesakų mokytis ir įgyvendinti tai gyvenime.

Dr. Algirdas Matulevičius,
istorikas, enciklopedistas

Vydūno jaunimo fondo veikla Amerikoje

Vydūno jaunimo fondo valdyba su „Donelaičio žemės“ redaktoriumi A.Vaškevičium (ketvirtas iš dešinės). Pirmoji iš dešinės – V.Brazaitytė.

Jungtinėse Amerikos Valstijose nuo 1952-ųjų metų veikia Vydūno jaunimo fondas, kurio pavadinimui pritarė pats Vydūnas. Apie šį fondą ir jo veiklą jau trumpai rašėme praėjusių metų birželio mėnesio „Donelaičio žemės“ numeryje, o šį kartą skaitytojams siūlome platesnį pokalbį su Vydūno fondo valdybos sekretore Vida Brazaityte. Ją kalbina žurnalistė Laima Apanavičienė, o pokalbis, kurį šiek tiek sutrumpiname, buvo spausdintas JAV lietuvių laikraštyje „Draugas“ šių metų kovo 13 d.

– Lietuvos Respublikos Seimas 2018-uosius paskelbė Vydūno metais. Numatyta išleisti Vydūno raštų tomas, leidinius apie jį, kolekcinę monetą, net norima pastatyti paminklą ir sukurti memorialinę, rekreacinę erdvę Klaipėdoje. O kokiais pasiekimais šioje Atlanto pusėje įsikūręs Vydūno fondas pasitinka didžiojo mąstytojo gimtadienį? Prašome prisiminti reikšmingiausius Vydūno fondo veiklos momentus.

– Neseniai šventėme atkurtos Lietuvos 100-metį. Vydūnas rašė:

„Aš iš lietuvių tautos laukiu, kad ji vykdytų žmogaus ir tautos gyvenimo prasmę, tai esti, kad ji siektų aukštesnio, kilnesnio žmoniškumo“. Vydūno vardas jaunimo fondui parinktas neatsitiktinai. Skautų akademikų vadovaujamas fondas siekė ir siekia išlaikyti tautinį sąmoningumą ir remti tautinės kultūros išlaikymą ir ugdymą, kiek galima aktyviai dirbti ir remti vadovų darbą skautų ir skaučių vienetuose, o svarbiausia – remti lietuvių studentų studijas.

Fondas buvo įkurtas 1952 m. kovo 23 d. ir tais pačiais metais Vydūnas sutiko, kad fondas būtų pavadintas jo vardu. Nuo 1953 m. pradėta duoti paskolas studijoms. 1969 m. VYDUNAS YOUTH FUND, INC. užregistruotas kaip pelno nesiekianti organizacija Ili-nojaus valstijoje. Atsikūrus Lietuvai 1990 m., pradėta duoti stipendijas ir premijas studentams Lietuvoje. 1991 m. spalio 19 d., Bitėnų kapinėse (Pagėgių savivaldybėje) buvo iškilmingai perlaidoti iš Dėtmoldo Vokietijoje atvežti Vydūno palaikai. Fondas parėmė perlaidojimo išlaidas, taip pat Bitėnų ka-

piinių sutvarkymą. 2009 m. Fondui įteikta Lietuvos Tūkstantmečio žvaigždė už lietuviybės puoselėjimą Jungtinėse Amerikos Valstijose ir svarią paramą Lietuvos mokslo institucijoms ir studentijai. 2009 m. išleista Vydūno jaunimo fondo 55–erių m. veiklos jubiliejinė knyga. 2017 m. Vydūno jaunimo fondas šventė 65-metį. Jubiliejiniais metais buvo įsteigtos dvi vardinės premijos – Stasės Cukuraitės ir Vaclovo Tallat-Kelpšų agronomijos studentams bei fil. Vytauto Mikūno pasižymėjusiems Akademinio skautų sąjungos nariams, prof. Tomo Remeikio vardinė stipendija studijuojantiems politinius arba humanitarinius mokslus ir fil. Antano Dundzilos fondas, remiantis mokslinius tyrimus, išsaugojimą istorinių medžiagų, susijusių su lietuvių tautos sovietų okupacijos laikotarpiu.

– **Žinoma, kad kuriant Vydūno jaunimo fondą buvo kreiptasi į patį Vydūną, kad jis leistų fondą pavadinti savo vardu. Gal galite skaitytojams trumpai priminti šią istoriją?**

– Atsidūrę Vokietijos pabėgėlių stovyklose, daugelis studentų juto didelius sunkumus. Akademinio skautų sąjungos (ASS) suvažiavime 1949 m. vasario 18-20 dienomis buvo priimtas nutarimas steigti studenčių skaučių draugovės ir Korp! Vytis bendrą šalpos fondą paremti skautišką studijuojantį jaunimą. Prasidėjus emigracijai, fondo steigimas buvo atidėtas, nes buvo stengtasi padėti Vokietijoje sergantiems Sąjungos nariams.

1952 m. kovo 23 d. Čikagos ASS skyriaus (Korp! Vytis pirmininkas senj. Juozas Ivanauskas, ASD pirmininkė fil. Ona Ščiukaitė) posėdyje nutarta steigti šalpos fondą ir pavadinti didelio skautų bičiulio ir Korp! Vytis garbės nario dr. Vydūno vardu. Gavę sutikimą iš dr. Vydūno, tuomet gyvenu-

sio Detmolde, Vakarų Vokietijoje, fondą pavadino „Lietuvių akademikų skautų dr. Vydūno vardo šalpos fondas“. Dr. Vydūnas laiške, 1952 m. gegužės 5 d. išsiųstame iš Detmolde, rašė: „Didžiai gerbiamas A.S.S. Valdybos Pirmininke, mielai sutinku, kad būtų pavadintas mano vardu Šalpos Fondas mokslus einantiems Skautams ir Skautėms pašalpai teikti. Kartu ir pareiškiu nuoširdų linkėjimą, kad visiems Skautams, visoms Skautėms mokslas būtų netiktai visokia labai svarbių žinių įsigijimas, ale jų esmės sąmoningumo žadinimas, kad jis taptų reikšmingu pasauliniam ypatiai žmonių gyvenimui ir žmonių susivokimui viso gyvenimo, visos Visatos Išeigoje ir Jus Malonės Palaiminime. Taip sveikina nuoširdžiai visus A.S.S. Valdybos Narius ir ypatiai jos Pirmininką. Vydūnas.“

– **Kokiais darbais fondo nariai pateisina Vydūno vardą?**

– Vydūno jaunimo fondo veikla įvairialypė. Svarbiausia veikla – stipendijų teikimas išeivijos ir Lietuvos studentams. Remiame įvairius Lietuvių skautų sąjungos ir Lietuvos skautijos lavinimo projektus, skautiškus leidinius. Per paskutiniuosius 10 metų esame paskyrę apie 750 000 dolerių stipendijoms, projektams, leidiniams. Esame išleidę ir parėmę is-

torinių, literatūrinių knygų spausdinimą (per 50). 1975-2005 metais buvo apdovanoti 25 labiausiai pasižymėję savo srityje lietuviai visuomenininkai. Organizuojame konkursus, šaškių ir šachmatų turnyrą, dalyvaujame kalėdinėse ir Kaziuko mugėse.

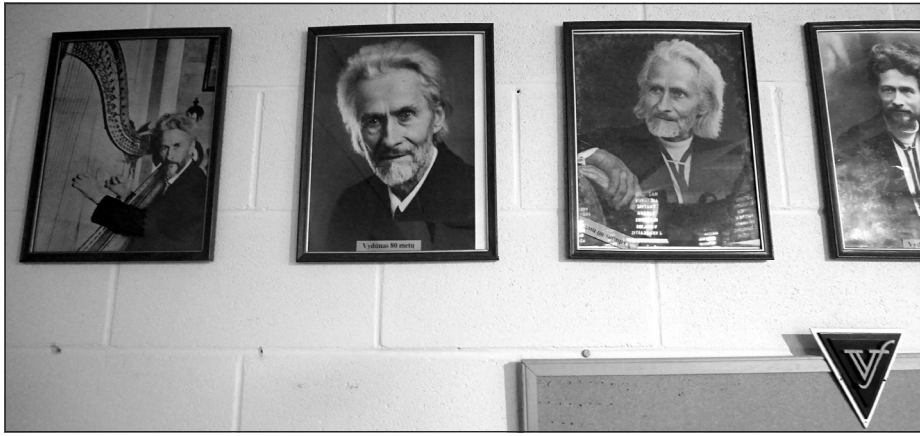
– **Vydūno jaunimo fondo, įkurto Akademinio skautų sąjungos pastangomis remiami lietuviai studentai. Iš kur gaunamos lėšos studentų paramai?**

– Anksčiau pagrindinis fondo pajamų šaltinis buvo Kalėdų atvirukų spausdinimas ir platinimas. Deja, sumažėjus šių atvirukų siuntėjų skaičiams, pagrindinis lėšų kaupimas yra dosnių rėmėjų aukos ir palikimai. Lenkiame galvas ypač prieš šiuos aukotojus – profesorę Birutę Ciplijauskaitę, fil. Antaną Dundzilą, geradarę Gražiną Liautaud, inžinierių Leoną Maskaliūną, mecenatę Gražiną Musteikienę, profesorių Romualdą Viskantą, kurie supranta Lietuvos atžalų ugdymo svarbą tiek Tėvynėje, tiek išeivijoje ir dosniai remia Vydūno jaunimo fondą.

– **Fondo tikslas, kaip rašė Vydūnas, sutikdamas duoti savo vardą, yra skatinti, kad mokslas nesiribotų vien atskirų žinių pasisavinimu, bet ir asmenybės tobulinimu. Fondas jaunimui jau yra išdalinęs ne vieną tūkstantį.**

Fondas jau daug metų leidžia atvirukus.

Vydūno jaunimo fondo būstinės sienas puošia Vydūno portretai.

Kaip manote, ar šių dienų jaunimas seka Vydūno pėdomis?

– Šių dienų išeivijos jaunimas nepažįsta Vydūno. Apie jį nesimokėme lituanistinėse mokyklose, Pedagoginiame lituanistikos institute, Lituanistikos seminaruose. Kodėl? Sunku atsakyti. Manau, kad jo veikla, jo raštai turėtų būti įtraukti į dabartinę JAV Lietuvių bendruomenės Švietimo tarybos programą. Vydūnas buvo daugialypis tautos patriotas. Vydūno žodžiai ir mintys ir šių laikų žmonėms padeda mąstyti, tobulėti, skatina tapti geresniais. Ar žinojote, kad Vydūnas buvo vienintelis lietuvis, priimtas į pasaulinę rašytojų draugiją (1925 m. jis tapo PEN klubo nariu) prieš Antrąjį pasaulinį karą? Ar žinojote, kad artėjant rašytojo 70-mečiui, prasidėjus nacistinės Vokietijos valdžios persekiojimams, Vydūnas pakliuvo į Tilžės kalėjimą? Sužinoję apie tai, ėmė protestuoti garsūs pasaulio kultūros veikėjai, ir Vydūnas greitai iš ten buvo paleistas. 1940 m. Vydūnas buvo pristatytas Nobelio premijai, tačiau beprasidedantis karas sukliudė tapti jos laureatu. Jaunimas Lietuvoje yra daugiau susipažinęs su Vydūnu. Vydūno draugija yra varomoji jėga, išlaikanti Vydūną gyvą, svarbų ir šiuolaikišką Lietuvoje.

– **Vydūno jaunimo fondo stipendijos studijuojančiam jaunimui yra ne tik finansinė parama,**

tai taip pat yra išpareigojimas puoselėti lietuviybę, nepamiršti savo krašto, savo lietuviškų šaknų, lygiai taip pat nepamiršti fondų – grįžti čia, savanoriauti, padėti. Ar galite pateikti pavyzdžių, kai buvę stipendininkai savo darbu prisideda prie Vydūno fondo veiklos?

– Į šį klausimą negaliu atsakyti, nes asmenys, kurie galėtų į jį atsakyti, jau iškeliavę į Amžinuosius namus. Klausimas geras, deja, neturime dabartinių pavyzdžių. Kita vertus, gal ateis tas laikas, kai jaunimas aktyviai įsijungs į mūsų veiklą.

– **Fondas palaiko glaudžius ryšius su Lietuvoje veikiančia Vydūno draugija. Vydūno jaunimo fondas ir Vydūno draugija (Lietuva), norėdami pagerbti žymų Mažosios Lietuvos kultūros veikėją, Akademinio skautų sąjūdžio Garbės narį, humanistą, filosofą, rašytoją Vydūną, įsteigė Vilhelmo Storosto-Vydūno vardinį apdovanojimą. Kam ir už ką skiriamas šis apdovanojimas?**

– Vydūno jaunimo fondas ir Vydūno draugija, norėdami pagerbti žymų Mažosios Lietuvos kultūros veikėją, Akademinio skautų sąjūdžio Garbės narį, humanistą, filosofą, rašytoją Vydūną ir siekdami paskatinti mokslinius tyrimus vydūnistikos srityje, 2014 m. birželio 30 d. įsteigė Vil-

helmo Storosto-Vydūno vardinį apdovanojimą.

Vilhelmo Storosto-Vydūno vardo apdovanojimas skirtas Lietuvos universitetų studentams, puikiai ir labai gerai apgynusiems bakalauro, magistro darbus ir daktaro disertacijas vydūnistikos srityje. Konkurse gali dalyvauti filosofijos, religijotyros, literatūrologijos, kalbotyros, menotyros, sociologijos, kultūrologijos, istorijos, etnologijos, knygotyros, žurnalistikos, edukologijos, psichologijos, politologijos, sveikatos (medicinos) mokslo studijų sričių studentai. Taip pat gali būti pristatomi ir kaip magistro darbai apginti dailės, muzikos, kino kūriniai, režisuoti spektakliai bei aktoriniai vaidmenys. Vydūno jaunimo fondas išpareigojo penkerius metus (kartą per metus) skirti premijoms tūkstantį dolerių magistro darbo autoriui, kurį atrinks draugijos tarybos sudaryta konkurso komisija.

– **Vilhelmas Storostas-Vydūnas – neeilinė asmenybė. Tačiau šiandien šis mąstytojas, „gyvenimo tobulintojas“ dar neįvertintas tiek, kiek gali būti naudingas kiekvienam iš mūsų. Ką, Jūsų nuomone, reikėtų daryti, kad Vydūno idėjos greičiau mus pasiektų?**

– Humanistas, filosofas, rašytojas, kultūros veikėjas Vilhelmas Storostas-Vydūnas parašęs: „Lietuvių tauta yra maža. Jai itin reikalinga eiti su kūrybos žengimu. Todėl ir visas mūsų darbas turėtų būti sužadinti mūsų aukščiausių žmoniškumo galių. Tatai turėtų būti mūsų žvaigždė, į kurią atsižiūrime kurdami tautinį savo gyvenimą“. Šūkis AD MELIOREM! („Vis geryn, vis aukštyn!“) – kiekvieno Akademinio skautų sąjūdžio nario idealas. Tai yra kelrodis, kuriuo turėtumėm vadovautis, skelbiant Vydūno idėjas išeivijoje.

A. Vaškevičiaus nuotraukos.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje – Vydūnui skirtos parodos

Vasario 16-osios išvakarėse Maironio lietuvių literatūros muziejuje buvo atidaryta paroda „Vydūnas – lietuvių tautinės dvasios ugdytojas“, skirta rašytojo ir filosofo Vilhelmo Storosto – Vydūno 150-osioms gimimo metinėms paminėti. Rašytojas, gyvendamas Mažojoje Lietuvoje, visą savo gyvenimą pašventė lietuviybės puoselėjimui, kultūrine veikla ir raštais skatino tautiečius išlaikyti gimtąją kalbą, kultūrą, pažinti istoriją, šaknis, nepasiduoti nei germanizacijai, nei rusifikacijai, nei kitų tautų įtakai.

Vydūnas teigė: „Tauta tik tada yra apsaugota nuo pavergimo, kai jos kultūra yra nors lygi kitoms tautoms, bet geriau dar, kai ji yra aukštesnė, kai jos žmonės yra žmoniškesni. Kultūra – aukštas žmoniškumas – sudaro tautos stiprybę.“ Visada pabrėždavo ir gimtosios kalbos reikšmę: „Kiekviena kalba yra ypatinga priemonė žmonijos dvasiai apsireikšti. Jokiū būdu ji negali tai padaryti kita kalba. Todėl lietuvių kalbą išlaikyti – jos turtą išlaikyti. O kalbą auginti yra tą turtą vertesnę padaryti.“

Parodoje eksponuojami įdomiausi eksponatai iš Vydūno rinkinio: knygos, laiškai, rankraščiai, nuotraukos, dokumentai, memorialiniai daiktai. Eksponuojama ir knyga vokiečių kalba „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“ (Tilžė, 1934 m.), tapusi bibliografinė retenybe. Nacistinė valdžia šią knygą uždraudė, dalį tiražo konfiskavo. Patyrė Vydūnas ir kitą nemalonę: keletą mėnesių kalėjo Tilžės kalėjime. Patirtus

įspūdžius aprašė knygoje „Kalėjimas – laisvėjimas“.

Parodoje - ir populiariausių Vydūno dramų („Probočių šešėliai“, „Amžina ugnis“, „Gaisras“, „Jūrų varpai“) pirmieji leidimai, ir rašytojo autografai kolegoms menininkams. Komediją „Jonuks“ Vydūnas dedikavo Pauliui ir Adelei Galaunėms, vieno veiksmo vaidinį „Vyrai viską padarys“ paskyrė rašytojai ir bičiulei Sofijai Kyman-taitei-Čiurlionienei, trijų veiksmų vaidinį „Pasiilgimas“ užrašė dail. Monikai Lapinskaitei.

Perskaitę Vydūno laišką, rašytą bičiuliui Prūsaičiui lankytojai gali sužinoti, ką rašytojas valgė, o vegetariškų valgių receptų yra spausdinama knygoje „Sveikata, Jaunumas, Grožė“ (Tilžė. 1928 m.). Lankytojus labai sudomina ir reta fotografija, kurioje užfiksuotas Kauno čiuožykloje linksmai leidžiantis Vydūnas 1931 metais.

Lankytojai kviečiami patikrinti ir savo žinias – specialiai šiai parodai yra sukurtas Vydūno gyvenimi-

mui ir kūrybai skirtas kryžiažodis. Paroda veiks iki gegužės vidurio.

Šiame muziejuje iki kovo vidurio veikė ir dar viena Vydūnui skirta paroda. Fotografijos parodos „Vydūnas. Gyvenimas, mirtis ir kas toliau...“ autorius fotomenininkas Virgilijus Jankauskas per savo vizualios kalbos prizmę perteikė požiūrį į Vydūną, jo gyvenimą.

Fotokoliažuose nufotografuotos vietos, kurios tiesiogiai susijusios su Vydūno gyvenimu: Jonaičiai, Naujakiemis, Pilkalnio preparandija, Ragainės mokytojų seminarija, Kintų pradinė mokykla, Kintų bažnyčia, Tilžės berniukų gimnazija, Vydūno gyvenamieji namai Tilžėje, Tilžės kalėjimas.

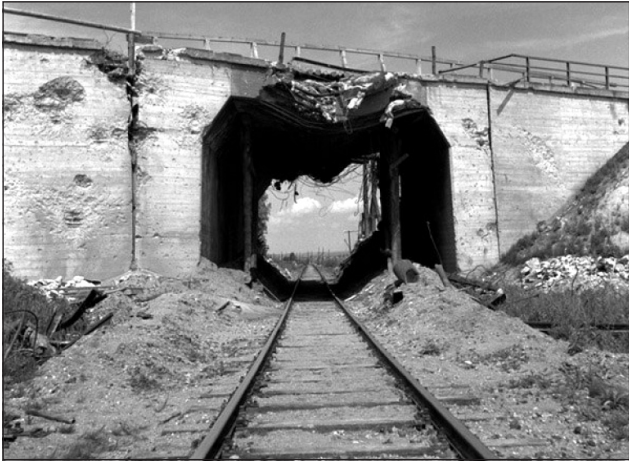
Dauguma šių vietovių yra Mažojoje Lietuvoje. Deja, ne visur išlikę namai, nebelikę kaimų, todėl autentiškumui atkurti panaudotos istorinės nuotraukos iš muziejų archyvų. Šių darbų autoriaus tikslas – atskleisti Vydūno gyvenimą, jo filosofiją, priminti šią įstabią asmenybę žmonėms, ypač jaunimui. V.Jankauskas įsitikinęs, kad tai labai aktualu šiandien - Lietuvos žmonės nepaliktų gimtų vietų, jei priimdami sprendimą emigruoti vadovautųsi mūsų šviesuolio Vydūno idėjomis.

Maironio muziejaus informacija

Vydūnas Kauno čiuožykloje 1931 metais.

Karaliaučiaus muziejuje „Fortas Nr.5“ – lietuvių fotografo paroda

Karaliaučiaus muziejuje atidarytoje parodoje „Rytų Prūsija. 1945-ųjų vasara“ pirmą kartą pristatomi lietuvių fotografo Povilo Karpavičiaus (1909-1986)

fotografijos darbai. Į Karaliaučių atvežti įdomiausi fotomenininko darbai, atrinkti iš maždaug 10 tūkstančių neigatyvų, kuriuos 2005 metais gavo Lietuvos centrinis valstybės archyvas iš P.Karpavičiaus fondo. Kita dalis fotografijų gauta iš Šiaulių „Aušros“ muziejaus.

1945 metais trečiojo Baltarusijos fronto vadovybės sprendimu buvo sukurtas fotografų būrys. Jis sekė paskui frontą nuo Rytų Prūsijos

jos iki Berlyno, fiksuodamas karo padarinius. Šios grupės vadovu bei fotokorespondentu ir buvo P.Karpavičius, savo nuotraukose įamžinęs po karinių veiksmų dar neatvėsčius Europos miestus, sugriautus jų pastatus, kelius, tiltus.

P.Karpavičius – fotografijos meistras, teoretikas, pedagogas, fotomeno propaguotojas. Jis pradėjo kurti fotografijas dar prieškarinio Lietuvoje, daug eksperimentavo, buvo vienas iš spalvotos fotografijos pradininkų. Jis išleido keletą vadovėlių, žinynų apie fotografiją, iš kurių mokėsi daugelis ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių fotomenininkų. Savo fotografijas jis spausdino įvairiuose leidiniuose, daugelyje jo nuotraukų – peizažai, architektūros objektai, vietos gyventojų buitį.

Pasirašyta bendradarbiavimo sutartis

2017 m. gruodį Tolminkiemyje buvo pasirašyta sutartis tarp Nemuno euroregiono Marijampolės biuro ir Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities istorijos ir meno muziejaus dėl tolesnio bendradarbiavimo. Sutartį pasirašė Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius, Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius ir šio muziejaus direktorius Sergejus Jakimovas.

Sutartis pasirašyta siekiant padidinti lietuvių rašytojo Kristijono Donelaičio populiarumą ir išsau-

goti kultūrinį paveldą. Abi sutartį pasirašiusios pusės susitarė rengti priemones, skirtas Tolminkiemyje esančiam K.Donelaičio muziejui, kuris turi šio srities istorijos ir meno muziejaus atskiros ekspozicijos statusą, materialinės bazės išsaugojimui ir vystymui. Taip pat numatyta rengti dokumentaciją K.Donelaičio muziejaus sodybos pastatų ir inžinerinių tinklų atnaujinimui, organizuoti tarptautinius seminarus, konferencijas, susitikimus, apskritus stalus, keistis patirtimi ir plėtoti sociali-

nus bei kultūrinius ryšius. Taip pat susitarta rūpintis informacijos apie K.Donelaičio literatūrinį palikimą skleidimu, skatinti K.Donelaičio muziejaus populiarumą augimą ir jo reikšmę Lietuvos ir Rusijos Federacijos kultūrinių ryšių sferoje.

Sutartis pasirašyta dešimties metų laikotarpiui, ateityje ji gali būti pratęsta. Jau balandžio mėnesį šios sutarties rėmuose, kartu su Šakių rajono savivaldybės administracija bus teikiamas projektas Lietuvos ir Rusijos Federacijos Karaliaučiaus srities bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų programai, tikintis gauti finansavimą K.Donelaičio muziejaus Tolminkiemyje remonto darbams, bendriems renginiams bei leidiniams.

Šio projekto teikimas įtvirtintas Tolminkiemyje, prie „K.Donelaičio stalo“ pasirašytu ketinimų protokolu.

„Donelaičio žemės“ inf.

Metams prasidėjus – į Mažąją Lietuvą, pas K.Donelaitį

Sausio 1-oji – ne tik Naujųjų metų pradžia, bet ir lietuvių grožinės literatūros pradininko, poemos „Metai“ autoriaus Kristijono Donelaičio gimimo diena. Nors praėjo jau 304 metai nuo jo gimimo, bet ši data nepamiršta – sausio 1-ąją Klaipėdoje, prie paminklo K.Donelaičiui susirinko daugiau kaip pusšimtis žmonių, kurie pliaupiant visai ne žiemiškam lietuvi skaitė poeto eiles, prisiminė jo biografiją, kalbėjo apie jo atminimo įamžinimą. Tai tradicinis susibūrimas, vykstantis nuo 1989-ųjų, kai buvo minimos poeto 275-osios gimimo metinės.

Nepamiršta lietuvių literatūros klasiko ir marijampoliečiai – kai prieš kelerius metus Marijampolės K.Donelaičio draugijos iniciatyva miesto centre, šalia evangelikų-liuteronų bažnyčios iškilo paminklas poetui, prie jo dažnai vyksta renginiai, čia uždegamos žvakės. Jų liepsnelės sužibo ir pirmąją šių metų dieną, kai „Metų“ autoriaus atminimo pagerbti atėjo nedidelis būrelis vietos žmonių.

O jau sausio 2-ąją beveik dvi dešimtys marijampoliečių automobiliais pasuko link Karaliaučiaus krašto, gimtųjų poeto Lazdynėlių ir Tolminkiemio, kur veikia jo memorialinis muziejus, kur esančioje klebonijoje sukurti „Metai“, o bažnyčios kriptoje ilsisi ir poeto palaikai. Nėra lengva ten nuvažiuoti, užtrunka vizos gavimas, ji ir kainuoja, bet tiems, kuriems brangus poeto atminimas, tai nesudaro kliūčių – žmonės važiuoja, lanko Tolminkiemį ir kitas su poetu susijusias vietas, nes jei ne lietuviai, ir vietos žmonės kažin ar taip palankiai vertintų poetą ir su-

prastų jo kūrybos reikšmę mums ir mūsų literatūrai.

Viskas prasideda jau Rusijos Federacijos muitinės pusėje Kybartuose, visai šalia tos vietos, kur per Lieponos upelį lemtingaisiais 1941-aisiais pasitraukė Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Vietos gyventojai šiemet, jubiliejiniais Lietuvai metais šį faktą ir šią vietą ruošiasi labiau įamžinti, nes neretai atvykę žmonės nori pamatyti, kur gi tas A.Smetona čia ėjo.

Rusijos pasieniečiai visada domisi, kur ir ko per sieną važiuojama, jiems nei Tolminkiemio, nei dabartinis jo pavadinimas Čistyje Prūdy dažniausiai būna negirdėtas, o paminėjus „Metus“ kartais asociacijos kykla su kompozitoriaus Antonio Vivaldi „Metų laikais“. Tie, kas turi ilgiau galiojančią vizą ir dažniau važiuoja, pastebi, kad nelabai kaimyninėje srityje laukia lietuvių. Pasieniečiams ir muitininkams dažnai nesuprantama, kad į šią šalį ne pigesnių vaistų ar maisto prekių bei gėrimų važiuojama, o į Tolminkiemį pas K.Donelaitį skubama ar koks lietuviškas leidinys to krašto lietuviams vežamas. Ir kai jau įveikęs visus formalumus važiuoji per tuos ištuštėjusius laukus siaurais medžiais apsodin-

Žvakelės ant K.Donelaičio kapo.

tais keliais, tai taip ir jautiesi tarsi persikėlęs į tą, dar Donelaičio laikų Mažąją Lietuvą.

Šiemet Tolminkiemyje ilgametė K.Donelaičio muziejaus vedėja Liudmila Silova svečių iš Lietuvos jau laukė – ir kleboniją pašildė, ir bažnyčią atrakino, ir net savo gaminta šaltiena bei raugintais kopūstais pavaišino. Ji čia dirba nuo 1979-ųjų, beveik keturiasdešimt metų, kai ir buvo atidarytas muziejus. Per tą laiką visko buvo – ir Lietuvos atgimimas, kai dar neatsitvėrus sienomis šimtais ir tūkstančiais čia plaukė lankytojai, vienas po kito suko Lietuvos moksleivių pilni autobusai, vyko įvairiausi renginiai, per pavasario talkas gegužei baigiantis būriai talininkų nupjauė žolę, išravėdavo piktžoles, nušluodavo takus.

Toji buvusio užsienio reikalų

Ragainėje kunigavo ir buvo palaidotas M.Mažvydas.

ministro Vygaudo Ušacko kadaise dovanota žoliapjovė ir dabar tarnauja, bet kad iš būrio darbuotojų beliko vos trys moteriškės – pati vedėja, ekskursijų vadovė ir kasininkė. Tiesa, dar pora katinų čia gyvena ir lankytojus meiliai pasitinka... Metai daro savo, jau nebeužsuka į Tolminkiemį šitą vietą Lietuvai iš naujo atradęs ir K.Donelaičio bažnyčią mums prikėlęs bei Lazdynėlių vietą atradęs architektas Napalys Kitkauskas - galima tik džiaugtis, jog lėtai, lazdele pasiramsčiuodamas šviesuolis, sausio 5-ąją 87-ąją gimtadienį minėjęs, dar retkarčiais į kokį K.Donelaičiui skirtą ar kitą renginį iš lėto ateina.

Metai tikrai daro savo, nes, atrodo, dar ne tiek daug metų nuo klebonijos remonto praėjo, o sienos jau suskilinėjusios, būtina tvarkyti kanalizaciją, stogo čerpės taip pat susikraipė, kai kur vanduo vidun sunkiasi, o iš Lietuvos niekaip neatkeliauja baldai, naujai ekspozicijai pagaminti. Tad K.Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius, šiame poste pakeitęs daugybę metų draugijai vado-

vavusį jau minėtą N.Kitkauską, ieško būdų ir kelių, ką daryti, kad takeliai į Tolminkiemį neužželtų, o tas varvantis stogas ir kiauri langai eksponatams nepakenktų. Pačioje bažnyčioje irgi šalta, čia reikia šildymo, nors stendai gražiai atnaujinti ir ekskursantų „Metų“ eilutės, šįkart ne tik lietuviškai apie Dočį ir jo vargus, bet ir vokiškai paskaitytos skamba taip pat puikiai, kaip ir anksčiau.

Galima džiaugtis tik tuo, kad VŠĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuras su kaimynais – Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejumi, gruodžiui baigiantis pasirašė sutartį. Joje numatoma, kad šio muziejaus filialui Tolminkiemyje bus skiriamas didesnis dėmesys, bendromis abiejų šalių pastangomis bus rengiami tarptautiniai projektai, kurie padėtų K.Donelaičio muziejui toliau gyvuoti, jame rengti įvairesnių renginių. Šiam muziejui padeda ir kitos Lietuvos įstaigos.

Taip pat prisimenam ir šiam muziejui sunkius laikus. Bet tos liūdnos mintys sklaidosi, kai užlipi į bažnyčios bokštą, o tokią skais-

čią ir visai nežemiškai šiltą dieną taip toli matyti, kad net Romintos girios kontūrus gali išvelgti, šimtamečių ažuolų šakas liesti. Ir jau paskui, kai aplankius poeto kapą ir uždegus ant jo žvakeles suki link Gumbinės (Gusevo), pažvelgi į šalia sėdinčią kaimynę, o ji pasako žodis žodinė, ką ir pats galvoji: „bet koks geras jausmas čia atvažiuoti, kaip lengvai čia kvėpuojasi, kažkokia energija iš šitos vietos veržiasi“. Taip ir yra, ir jau vien dėl to tiesiog negali čia negrįžti.

Toliau kelias vingiuoja pro Val-tarkiemį, kur pas ten kunigavusį Johaną Jordaną K.Donelaitis dažnai viešėdavo, jį mišiose pavaduodavo, o poeto našlė Ana Regina po jo mirties J.Jordanui rankraščius atidavusi. Buvusi bažnyčia dar išlikusi, paversta sandėliu, bet atrodo liūdnei.

Gumbinės evangelikų liuteronų bažnyčioje 1714 metais K.Donelaitis buvo pakrikštytas, joje taip pat malonu šiandien rasti poeto įamžinimo ženklų – gražiai sutvarkytame skverelyje stovi jo paminklas, o aplink esančių daugiabučių namų fasadai išpuosti to laikmečio piešiniais. Stalupėnuose (Nesterove) yra K.Donelaičio vardu pavadinta biblioteka, bet tuo metu nedirba, nes šiame krašte net 9 dienas švenčiamos stačiatikių kalėdos ir Naujieji metai.

Netoliese - ir poeto gimtieji Lazdynėliai. Dar 1989 metų balandį čia pasodinta 275 ažuolai, o 1992-aisiais to paties N.Kitkausko rūpesčiu iš Lietuvos atvežtas garsiojo skulptoriaus ir akmentašio Viliaus Orvydo ištašytas paminklinis akmuo, kuriame lietuvių ir rusų kalbomis parašyta, kad tai K.Donelaičio gimtinė. Neseniai užrašas atnaujintas, o šią vietą prižiūri už kelių kilometrų esančios Gumbinės lietuviai ir rajono administracija. Degame žvakes ir

džiaugiamės, kad turime šitą vietą, kuri ilgam buvo dingusi iš žemėlapių, nes kaimo seniai nebelikę.

O iš Lazdynėlių keliaujame link Ragainės (Nemano). Čia dar išlikusi įspūdinga pilis iš XIII amžiaus, stebinanti savo dydžiu. Ragainė brangi ir tuo, kad čia gyveno ir liuteronų evangelikų bažnyčioje kunigavo Martynas Mažvydas, laikomas pirmosios lietuviškos knygos autoriumi. Spėjama, kad jis palaidotas bažnyčios rūsiuose, bet jo palaikai nerasti – visai neseniai kai kam buvo kilusi idėja tuos palaikus rasti ir gal net Lietuvon išgabenti. Bet tokia mintis G.Skamaročiui bei kitiems šio krašto mylėtojams neatrodo tinkanti – gal ir gerai būtų rasti M.Mažvydo palaikus, bet jie ir turėtų ilsėtis čia, kur tiek metų buvo.

Kelionės pabaigai pasilikame apsilankymą Tilžėje (Sovetske), kur veikia Lietuvos konsulas ir jame mūsų jau laukia konsulas, istorikas, Punsko krašto lietuvis Bronius Makauskas. Ir ne vienas laukia – dar pasikviečia ir daug metų čia dirbantį lietuvių kunigą Anuprą Gauronską. Šiomet aštuoniasdešimtmetį minėsiantis kuni-

Malonus pokalbis Lietuvos konsulate Tilžėje su konsulu B.Makausku (kairėje) ir kunigu A.Gauronsku.

gas buvo tas, kuris šiame krašte pirmasis atkūrė 21 lietuvišką parapiją, pastatė 4 koplyčias ir restauravo 3 bažnyčias bei nuo 1989-ųjų iki šios dienos kunigauja.

„Esu vienintelis lietuvis tarp 22 katalikų kunigų Karaliaučiaus krašte, kiti yra baltarusiai, lenkai, slovakai. Lietuvių mažėja, žmonės nutautėja, bet į pamaldas dar renkasi, mano paslaugų dar reikia. Nėra lengva čia dirbti, santykiai su vietos valdžia irgi būna sudėtingi, bet savo misiją vykdysiu iki galo“, - sako mums kunigas, kurį, žinant visas aplinkybes, tikrai gali šventu žmogumi vadinti.

Ilgas, šiltas ir įdomus pokalbis

mezgasi šitoje Lietuvos salelėje. B.Makauskas atviras – norėtųsi padaryti daugiau lietuviybės labui čia, bet viskas lėtai, sudėtingai vyksta, daug įvairių derinimų reikia, o kai abiejų šalių tarpusavio santykiai nėra geri, tai šitą kiekvienas jaučia. Šiomet liepą baigsis jo kadencija, bet nori dar gražų paminklėlį įamžinant lietuvius Tilžėje pastatyti, nori ir Vydūną, kurio 150-osios metinės bus minimos kovą ir kuris čia praleido beveik 50 metų įamžinti, ir daug kitų darbų padaryti, bet nelabai ką nuveiksi, kai reprezentacinės konsulato išlaidos metams tesiekia varganus 2000 eurų, o iš vizų uždarbis mažėja, nes jei anksčiau jų per metus išduodavo 25 tūkstančius, tai dabar – tik 12 tūkstančių. „Bet ir anais laikais lietuviams nebuvo lengva, tad kiek dar pajėgsiu ir suspėsiu, tiek bandysiu kuo daugiau padaryti“, – sako jis atsiveikindamas.

Atgal kelias – beveik dvi valandos, tad yra apie ką pamąstyti, ką aptarti ir apibendrinti. Ir svarbiausia, kaip sakė ir konsulas, ir kiti čia sutikti lietuviai – lankykite šitą kraštą, nepamirškite jo, ir pagalvokite, kas būtų mūsų Lietuva be Mažosios Lietuvos, be raštijos, be knygnešių, galų gale be K.Donelaičio. Tad tikrai pagalvokime...

Algis Vaškevičius

Ragainės pilis stebina savo dydžiu. Autoriaus nuotraukos.

A.Čeremkina: „Mūsų skaitytojai

Pernai lapkričio mėnesį Lietuvos rašytojų sąjungos svetainėje buvo įteikti K.Donelaičio medaliai „Širdings brolau...“. Už su K.Donelaičiu ir jo kūryba susijusios medžiagos kaupimą, poeto ir jo kūrybos populiarinimą bei sklaidą šiuo medaliu buvo apdovanota Stalupėnų (Nesterovo) K.Donelaičio vardo bibliotekos vyriausioji bibliotekininkė Angelina Čeremkina. Medalį jai įteikė Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komiteto biuro vedėjas Kęstutis Kaminskas. Siūlome skaitytojams pokalbį su A.Čeremkina.

- Papasakokite mūsų skaitytojams apie save ir savo kelią pasirenkant bibliotekininkės profesiją. Kodėl būtent ši profesija jus sudomino ir kodėl ji jums patinka? Kokias knygas jūs mėgstate skaityti?

- Aš gimiau Karaliaučiaus srities Stalupėnų mieste 1965 metais. Baigusi vidurinę mokyklą 1982-aisiais atėjau dirbti į vaikų biblioteką ir man labai patiko bendrauti su vaikais, pasakoti jiems apie naujas knygas, skirtas matematikai,

technikai, istorijai, menui ir daugeliui kitų dalykų. Mano mokytoja buvo labai įdomi moteris, turėjusi daug enciklopedinių žinių, kuri man papasakojo apie bibliotekininko profesiją taip įdomiai, kad aš nutariau stoti į tuometį Leningrado valstybinį kultūros institutą, bibliotekininkystės fakultetą, kur studijavau neakivaizdiniu būdu. Man patinka ir klasikinė, ir šiuolaikinė literatūra.

- Papasakokite apie savo biblioteką, kas jūsų skaitytojai, kiek jų, kokia literatūra juos domina? Ar bibliotekoje yra Lietuvos rašytojų knygų?

- Mūsų centrinė rajono biblioteka buvo atidaryta 1946 metais, o nuo 2014-ųjų ji vadinasi Kristijono Donelaičio biblioteka. Turime 950 bibliotekos paslaugų naudotojų, tai pačių įvairiausių profesijų ir interesų žmonės. Prie bibliotekos jau 15 metų veikia garbaus amžiaus žmonių klubas „Branda“. Bibliotekos darbuotojai savo

A.Čeremkina džiaugėsi apdovanojimu Vilniuje.

skaitytojams organizuoja įvairius masinius renginius, kūrybinius susitikimus, rengia knygų parodas. Bibliotekos paslaugomis naudojami ir jaunimas, mes aptarnaujame skaitytojus nuo 15 metų amžiaus.

Bibliotekoje yra lietuvių autorių Jono Avyžiaus, Vytauto Bubnio, Justino Marcinkevičiaus, Eduardo Mieželaičio, Jono Mačiukevičiaus, Mykolo Sluckio, Petro Cvirkos ir kitų autorių knygų.

- Jūs dirbate bibliotekoje, kuri pavadinta Kristijono Donelaičio vardu. Ar jūsų lankytojai žino, kas buvo tas K.Donelaitis ir kodėl būtent jo vardu vadina si biblioteka?

- Mūsų bibliotekos lankytojai tikrai žino, kas buvo K.Donelaitis, kuo jis užsiėmė, kur dirbo. Jie žino, kad K.Donelaitis dirbo kunigu kaimelyje, kurį dabar vadiname Čistyje Prūdy, o Stalupėnuose, kurį dabar vadiname Nesterovu, jis dirbo muzikos mokytoju, vadovavo chorui, buvo mokyklos rektoriumi.

K.Donelaičiui skirtas kampelis bibliotekoje.

puikiai žino, kas buvo K.Donelaitis“

- Kokią vietą jūsų bibliotekoje užima K.Donelaitis, kaip įamžintas jo atminimas? Ar jūsų fonduose yra šio lietuvių grožinės literatūros pradininko kūrybinių?

- Mūsų bibliotekoje veikia nuolatinė knygų paroda „Kristijono Donelaičio kelias“, kurioje pristatoma literatūra apie didįjį lietuvių poetą, taip pat jo poema „Metai“ trimis – rusų, lietuvių ir anglų kalbomis, taip pat poemos vertimai, kuriuos atliko vertėjai D.Brodskis ir S.Isajevs, čia pristatomi ir periodiniai leidiniai. Knygų parodoje galima pamatyti K.Donelaičio rankraščių leidinį, kuris buvo išleistas 2014 metais, o mūsų bibliotekos fonduose yra poemos leidimas, pasirodęs 1955 metais.

- Kaip jūs ir jūsų kolektyvas sutiko žinią apie tai, jog esate apdovanojama K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau...“. Ką tai jums reiškia?

- Man buvo labai netikėta žinia apie tai, jog esu apdovanojama šiuo medaliu. Tai yra didelė atsakomybė ir, žinoma, įpareigojimas tolesniam darbui su literatūra apie

poetą ir jo kūrybinius.

- Kaip jums patiko renginys Lietuvos rašytojų sąjungoje, kurio metu buvo įteikiami medaliai bei programa, kuri jums buvo parengta Vilniuje?

- Tai, kad vyksta tokie renginiai, yra nuostabu. Jie labai reikalingi žmonėms, kuriuos domina šios temos, kurie turi galimybę bendrauti, kažką naujo sužinoti, pasakyti savo nuomonę, aptarti rūpimas temas su kolegomis. Renginys labai patiko, o programa, kuri mums buvo parengta Vilniuje, labai patiko. Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka, kurioje lankėmės, sužavėjo savo modernumu, tuo, kad ji puikiai aprūpinta visomis būtinomis

K.Donelaičio vardo bibliotekai suteikimo šventėje kalba ilgametis K.Donelaičio draugijos buvęs vadovas Napalys Kitkauskas.

priemonėmis ieškant informacijos, skaitant ar bendraujant. Lietuvos nacionalinio muziejaus parodoje Arsenale pamatėme praėjusių amžių rūbų kolekciją iš Aleksandro Vasiljevo rinkinių, ir tai paliko didelį įspūdį. Ekskursijų vadovai – tikri šio darbo profesionalai, jie mums pasakojo apie ekspozicijas labai patraukliai ir su meile. Už visą šį susitikimą labai norisi padėkoti jo rengėjams.

- Ką norėtumėte palinkėti mūsų žurnalo skaitytojams?

- Skaitytojams visų pirma linkiu sėkmės ir sveikatos, o žurnalui – kuo daugiau skaitytojų, įdomių straipsnių ir klestėjimo.

A.Vaškevičiaus nuotraukos.

A.Čeremkina svečiams bibliotekoje pristato K.Donelaitį.

Minėdami 304-ąsias metines, K. Donelaitį apkabinome širdimi

Jau tapo tradicija sausio mėnesį paminėti didžiojo lietuvių literatūros pradininko Kristijono Donelaičio gimtadienį. Ne tik Vilniaus universitetas, bet ir Šiaulių universitetas turi Kristijono Donelaičio auditoriją, kurioje organizuojami renginiai, skirti poeto garbei.

Šiais metais minėdami K. Donelaičio gimtadienį, jau 304-ąją, Šiaulių donelaitininkai ir jų draugai kalbėjosi tema „Kristijonas Donelaitis mokykloje“. Galvoje turėta ir gimnazija, ir aukštoji mokykla, tad pasižvalgyta, kaip lietuvių klasiko kūryba dėstoma Šiaulių universitete ir Juliaus Janonio gimnazijoje.

Profesorė dr. Džiuljeta Maskuliūnienė susirinkusiems prie būrų stalo priminė, kad šiais metais Šiaulių universiteto lituanistinėms studijoms rugsėjo mėnesį sukaks 70 metų, tad galima sakyti, kad tiek metų Šiaulių aukštojoje mokykloje dėstomas, skaitomas Kristijono Donelaičio žodis. Daug metų K. Donelaičio kūrybą dėstė profesorius Bronius Prėskienis (dabar jis yra Šiaulių universiteto emeritas). Profesoriumi išėjus į pen-

siją, šį kursą perėmė dėstyti buvusi profesorius mokinė, šiuo metu profesorė Dž. Maskuliūnienė. Ji akcentavo, kad K. Donelaitis supras tas gali būti tik brandaus žmogaus, ir nors studentai su klasiko kūryba, jo poema „Metai“ būna susipažinę mokyklos suole, nere-tai tikras K. Donelaičio supratimas ateina tik aukštųjų studijų metu.

Tam yra skirtas kursas „Senoji Lietuvos literatūra“, kuris užbaigiamas būtent K. Donelaičio kūrybos nagrinėjimu. Skaitomos ir teorinės paskaitos, vedami seminarai. Profesorė pasakojo, kad ji būtinai kviečia studentus susipažinti su naujausia literatūra apie Donelaitį, kurios pastaruoju metu nemažai pasirodo. Ji įsitikinusi, kad su K. Donelaičiu, kaip su kiekvienu didžiu menininku, būtina atrasti savo autentišką santykį. Studentai lituanistai dėstytojos ir Šiaulių donelaitininkų pastangomis įtraukiami į prasmingas išvykas Tolminkemyje. Smagu, kad Šiaulių universitete yra Kristijono Donelaičio auditorija, kuri ypač tinka Donelaičio studijoms, kaip ir donelaitininkų susibūrimams.

Buvo prisiminta ir kita reikšminga sukaktis - šiemet sukanka 300 metų, kai 1818 m. pasirodė Liudviko Rėzos išleisti „Metai“.

J. Janonio gimnazijos mokytoja - ekspertė Alma Šeputienė savo pranešime pažymėjo, kad ji nepriklauso tai daliai visuomenės, kuri sako, kad šiuolaikiniams mokiniams literatūros programos per daug sudėtingos, kad jaunimas neskaitytų, kad jam nepatinka klasika. Ji esanti dėkinga likimui, kad ją supa būrys smalsių, kūrybingų, darbščių mokinių, kurie daug skaito, rašo įdomius rašinius, geba savitai interpretuoti kūrinis, taip ne tik patys patirdami atradimo džiaugsmą, bet ir džiugindami jų besiklausančius. Mokytoja apgalvestavo, kad lietuvių kalbos mokymo planai keičiami kas penkerius metus, atsiranda skubėjimas ir nepatogumai. Mokytoja norėjo, kad daugiau kalbėtų jos gimnazijos trečiokai.

Milda Jurgaitytė: „Kai gimnazijoje besibaigiantis pirmas pusmetis verda nesuskaičiuojamais reikalais, labai smagu pirmadienio popietę pabėgti nuo rūpesčių

į šiltą, jaukią Šiaulių universiteto Kristijono Donelaičio auditoriją, kurioje susirinko darni literatūros mylėtojų bendruomenė. Buvo gera kartu dalytis meile žodžiui, klausytis garbių K. Donelaičio draugijos narių minčių, ragauti būriškų patiekalų ir kalbėti apie „viežlybumą“, būdingą Mažosios Lietuvos valstiečiams.“

Gabrielius Eidintas: „Manau, kad „Metus“ skaitys ir nagrinės įvairaus amžiaus žmonės ir praejus keturiems šimtmečiams nuo pirmojo leidimo datos. Pagrindinės to priežastys yra turtingas XVIII a. lietuvininkų žodynas, nepaprastai plati tematika ir įdomios baudžiauninkų istorijos. „Metai“ – sudėtingas kūrinys, dažnai ir suerzinantis nepatyrusį skaitytoją. Mano nuomone, bent emocijos sukėlimas yra pagrindinis gero kūrinio bruožas. Emocionaliai skaitytoją paveikiantys „Metai“ kviečia gilintis į būrų gyvenimo subtilybes ir susimąstyti apie K. Donelaičio iškeltas problemas“.

Į renginį mokytoja A. Šeputienė atsinešė ir vaizdinę priemonę – Kristijono Donelaičio plakatą su pavaizduotu visu Poeto gyvenimu nuo gimimo iki mirties.

Kalbėjęs profesorius-emeritas Vytenis Rimkus pažymėjo, kad kiekvienoje mokykloje mokytojai skirtingai moko ir reikalauja iš mokinių. Jis papasakojo savo

gyvenimo patirtį – profesoriaus mokytojas Tomas Stonis didelį dėmesį skyrė taisyklingam rašymui, gramatikai ir sintaksei, o mokytojas Jonas Adomaitis – kūrinių interpretavimui, mokinio mąstymo tobulinimui. Jis paprašė susirinkusių pakelti rankas, kurie yra perskaitę visą poemą. Žinoma, daugelis buvo skaitę tik atskiras dalis. V. Rimkus sakė, kad net dėl K. Donelaičio paveikslo – atvaizdo daugelis ginčijosi, nes jokios fotografijos nėra. Ateities kartų istorikams, literatūrologams bus dar daug tyrinėjimų.

Aktorė Nomeda Bėčiūtė pasidalino mintimis apie savo studijų laikais geriau pažintą K. Donelaitį. Ji kvietė visus „kelti savo nubrėžtą kartelę, nes kuo daugiau iš savęs reikalauji, kuo sunkiau – tuo įdomiau gyventi.“ Aktorė perskaitė ištraukas iš „Metų“ ir Justino Marcinkevičiaus poemos „Donelaitis“.

Kalbėjęs Šv. Kazimiero ordino Šiaulių komtūras Kazimieras Alminas prisiminė, kad šiemet suka 30 metų nuo Lietuvos Sąjūdžio įkūrimo. Sąjūdis prasidėjo nuo mūsų šviesuolių kunigų: Kristijono Donelaičio, Antano Baranausko, Juozo Tumo Vaižganto ir kitų. Taigi, K. Donelaitis yra skydas ir jungiamoji grandis, sujungusi tiek kartų ir jungsianti po mūsų...

K. Donelaičio draugijos Šiau-

lių skyriaus tarybos pirmininkas Boleslovas Vengrys renginyje priminė apie sausio 15 d. Klaipėdos krašto sukilimą, perskaitė 1757 metų rugpjūčio 3 dienos Prūsijos karaliaus atsisaukimą į gyventojus, kad jie nepatikėtų Rusijos caro vilionėmis, o pasilikėtų gyventi Prūsijoje.

Visi pasveikinome ilgametę draugijos narę Česlavą Reginą Rimkienę garbingo jubiliejaus proga, Trečiojo amžiaus universiteto dvasinio tobulėjimo fakulteto dekanė doc. Loreta Bartlevičiūtė – Valienė dėkojo Jai už gerumą ir paprastumą.

Klausantis pranešėjų ir gimnazistų paaiškėjo, kad jaunimas yra labai žingeidus, darbštus ir kūrybingas, kad užmaršties dulkės nenusės ant K. Donelaičio kūrybos. Su palengvėjimu ir gražia viltimi, padėkoję vieni kitiems ir prelegentams, įteikę būriškus drobinius maišelius būriškų valgių, grįžome į kasdienybę.

Tam, kad Donelaičio žemė neapželtų, kviečiu visus važiuoti gegužės paskutinį šeštadienį į Tolminkienį, Lazdynėlius ir ne tik kojomis, bet ir širdimi vėl pereiti Donelaičio žemę.

Izolina Natalija Lingienė
K. Donelaičio draugijos Šiaulių skyriaus pirmininkė

Algirdo Musnecko nuotrauka.

„Malūnėlio“ ansambliai – penkeri metai

„Malūnėlio“ atlikėjai puoselėja lietuvišką muziką.

Vasario 11 dieną Pilkalnio (Dobrovolsko) kultūros namuose įvyko renginys, kurio metu buvo paminėta Pilkalnio vidurinės mokyklos lietuviškos muzikos vaikų ansamblio „Malūnėlis“ penkerių metų įsikūrimo sukaktis. Pasveikinti šia proga jaunuosius atlikėjus ir pasidžiaugti jų atliekama kūryba rinkosi tėveliai, mokyklos pedagogai ir moksleiviai, vietos ir srities valdžios atstovai, svečiai iš Lietuvos ir vietos lietuvių bendruomenės nariai.

Tokio didelio dėmesio jaunieji atlikėjai susilaukė neatsitiktinai.

Ansamblis „Malūnėlis“, kurį sudaro 32 nariai, vadovaujami Almos Janvariovos ir Jono Asakavičiaus, yra nuolatiniai rajoninių bei srities festivalių ir konkursų dalyviai ir nugalėtojai, jie yra ne kartą surengę savo pasirodymus ir Lietuvoje bei Lenkijoje. Jų muzikinis repertuaras yra labai įvairus. Tai ir tradicinė lietuviška vokalinė muzika su kanklių, skudučių bei kitų liaudies instrumentų pritirumu, ir šiuolaikinė lyrinė muzika, ir lietuviškas šokis. Muzikavimo ir šokio technikos įgūdžius bei sugebėjimus vaikai įgyja ir sustipri-

na įvairiuose kursuose Lietuvoje ir Karaliaučiaus krašte.

Jaunuosius ansamblicius renginio metu šiltai sveikino Lazdynų (Krasnoznamensko) rajono administracijos vadovas Vladimiras Sitniukas, Lietuvos konsulas Tilžėje Bronius Makauskas, regioninės lietuvių nacionalinės kultūrinės autonomijos Karaliaučiaus srityje vadovo pavaduotojas Algirdas Karmilavičius, Pilkalnio vidurinės mokyklos ir vaikų bei jaunimo namų vadovės. Tėvų bendruomenės vardu padėką ansamblio vadovams išsakė Irina Lobanova. Srities Dūmos ir lietuvių kalbos mokytojų regioninės asociacijos padėkos raštus įteikė Karaliaučiaus srities Dūmos pirmininko pavaduotoja Tatjana Kliučnikova ir asociacijos vadovas Aleksas Bartnikas.

Svečių iš Marijampolės, kur „Malūnėlio“ ansamblio vardas yra gerai žinomas vardu sukaktuvininkus sveikino Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius Gintaras Skamaročius ir Kristijono Donelaičio draugijos Marijampolės skyriaus pirmininkė Vida Mickuvienė.

Jaunieji atlikėjai visus pradžiugino savo kūryba, atlikdami keliolika dainų bei šokių. Patiems aktyviausiems atlikėjams bei jų tėvams padėkas įteikė Pilkalnio vaikų ir jaunimo namų, kurie yra kolektyvo steigėjai, atstovai.

Jubiliejinis minėjimas labai emociškai baigėsi prie saldžių vaišių stalo. Pakili tėvų nuotaika, džiugūs vaikų ir pedagogų veidai liudija apie tai, kad ansamblis „Malūnėlis“ subrendo ir toliau džiugins lietuviškos muzikos mylėtojus.

Aleksas Bartnikas,
Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos mokytojų regioninės asociacijos vadovas

Svečių iš Marijampolės sveikinimai. Rengėjų nuotraukos.

Учимся говорить по-литовски

(Продолжение. Начало в Но. 3(216))

На этом уроке будем учиться изменять глаголы **изъявительного наклонения прошедшего многократного и будущего времени, познакомимся с глаголами сослагательного и повелительного наклонения.** Это выводные формы глагола, образованные от основы неопределённой формы. Обратите внимание, как меняются окончания глаголов во время спряжения.

Прошедшее многократное время. Оно выражает действие, которое в прошлом повторялось много раз.

Формы прошедшего многократного времени образуются

от **основы неопределённой формы ei-ti, klaus-ti, stovė-ti, prašy-ti** при помощи суффикса **-dav-** и **личных окончаний**.

Выполните задания и проверьте, умеете ли подобрать подходящие окончания прошедшего многократного времени.

I. Неопределённые формы глагола, данные в скобках, поставьте в прошедшем многократном времени.

1. Aš (kalbėti).
2. Aš (norėti).
3. Aš (prašyti).
4. Mes (kalbėti).
5. Jūs (kalbėti).
6. Mes (prašyti).
7. Jūs (prašyti).
8. Mes (norėti).
9. Jūs (norėti).
10. Tu (kalbėti).
11. Tu (norėti).
12. Tu (prašyti).
13. Jis, ji (kalbėti).
14. Jis, ji (norėti).
15. Jis, ji (prašyti).

Vienaskaita/ Единственное число		Daugiskaita/ Множественное число	
aš/я	-dav-au eidavau, klausdavau, stovėdavau, prašydavau/ ходил(-а), спрашивал(-а), стоял(-а), просил(-а)	mes/мы	-dav-ome eidavome, klausdavome, stovėdavome, prašydavome/ ходил(-и), спрашивал(-и), стоял(-и), просил(-и)
tu/ты	-dav-ai eidavai, klausdavai, stovėdavai, prašydavai/ ходил(-а), спрашивал(-а), стоял(-а), просил(-а)	jūs/вы	-dav-ote eidavote, klausdavote, stovėdavote, prašydavote/ ходил(-и), спрашивал(-и), стоял(-и), просил(-и)

Vienaskaita/ Единственное число		Daugiskaita/ Множественное число	
aš/я	-s-iau eisiu, klausiu, stovėsiu, prašysiu/ пойду, буду спрашивать, буду стоять, буду просить	mes/мы	-s-ime eisime, klausime, stovėsimė, prašysime/ пойдём, будем спрашивать, будем стоять, будем просить
tu/ты	-s-i eisi, klausi, stovėsi, prašysi/ пойдёшь, будешь спрашивать, будешь стоять, будешь просить	jūs/вы	-s-ite eisite, klausite, stovėsite, prašysite/ пойдёте, будете спрашивать, будете стоять, будете просить
jis/он ji/она	-s eis, klaus, stovės, prašys/ пойдёт, будет спрашивать, будет стоять, будет просить	jie/они jos/они	-s eis, klaus, stovės, prašys/ пойдут, будут спрашивать, будут стоять, будут просить

II. Найдите и подчеркните глаголы прошедшего многократного времени.

1. Aš klausiu, klausiau, klausdavau.
2. Tu klausi, klausdavai, klausėi.
3. Jis, ji klausė, klausdavo, klausia.
4. Mes klausiamo, klausėme, klausdavome.
5. Jūs klausdavote, klausiate, klausėte.
6. Aš lankydavau, lankiau, lankau.
7. Tu lankei, lankydavai, lankai.
8. Mes lankėme, lankome, lankydavome.
9. Jūs lankydavote, lankote, lankėte.
10. Jie, jos lankydavo, lanko, lankė.
11. Aš dirbau, dirbu, dirbdavau.
12. Tu dirbdavai, dirbai, dirbi.

Будущее время. Будущее время выражает действие, которое будет происходить в будущем. Это выводная форма, которая образуется от **основы неопределённой формы глагола ei-ti, klaus-ti, stovė-ti, prašy-ti**, при помощи суффикса **-s-** и **личных окончаний**.

При образовании будущего времени согласные в основе неопределённой формы s, š, z, ž при столкновении с суффиксом будущего времени **-s-** превращаются в **s** или **š** (s + s = s; š + s = š; z + s = s; ž + s = š):

- ras-ti – rassiu – rasiu;
- neš-ti – nešsiu – nešiu;
- megz-ti – megzsiu – megsiu;
- vež-ti – vežsiu – vešiu.

Ответы

- I.** 1. Kalbėdavau. 2. Norėdavau. 3. Prašydavau. 4. Kalbėdavome. 5. Kalbėdavote. 6. Prašydavome. 7. Prašydavote. 8. Norėdavome. 9. Norėdavote. 10. Kalbėdavai. 11. Norėdavai. 12. Prašydavai. 13. Kalbėdavo. 14. Norėdavo. 15. Prašydavo.

- II.** 1. Klausdavau. 2. Klausdavai. 3. Klausdavo. 4. Klausdavome. 5. Klausdavote. 6. Lankydavau. 7. Lankydavai. 8. Lankydavome. 9. Lankydavote. 10. Lankydavo. 11. Dirbdavau. 12. Dirbdavai.

(Продолжение следует)

Kristijonas Donelaitis ispaniškose eilėse

Carmen Caro Dugo

K. Donelaičio „Metų“ vertėja į ispanų kalbą, Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto docentė

Su K. Donelaičio *Metų* eilėmis Ispanijos plačioji publika turėjo galimybę susipažinti per poetinės iniciatyvos projektą „Ocupación poética“ - jo dėka 2015 m. K. Donelaičio poezija suskambo Madrido metro stotelėse. Naudodamiesi specialia išmaniųjų telefonų programa, Madrido gyventojai galėjo klausytis Kristijono Donelaičio poemos *Metai* ištraukų lietuvių ir ispanų kalbomis. Projekte dalyvavo devynios Europos valstybės. Svarbiausias šios poetinės iniciatyvos tikslas buvo atrasti harmoningą sintezę tarp meno ir naujųjų technologijų.

Nuo 2017 m. lapkričio mėnesio K. Donelaitis gyvuoja ir kitoje erdvėje - naujame Ispanijos leidinyje jis kalbasi su poezijos skaitytojais. Jaunas Ispanijos poetas, buvęs Kauno technologijos universiteto ispanų kalbos lektorius Joaquínas Carmona Rodríguezas išleido poezijos rinktinę *Kaunas (gintaras ir nikelis)* (Editorial Verbum, 2017), apdovanotą 2017 metų tarptautine garsaus ispanų poeto Juano Alcaide poezijos premija. Apdovanotas autorius yra filologas iš Granados miesto Ispanijos pietuose. Komisija įvertino jo eilėraščių turtingą kultūrinį turinį, vaizdų grožį ir intelektualią bei gryną poeziją, paliečiančią šią dieną mums rūpimas universalias ir žmogiškas temas. Konkurse dalyvavo 375 autoriai iš Ispanijos ir Lotynų Amerikos.

O kas sieja šį naują leidinį su K. Donelaičio poezija? Kiekvieno rinktinės eilėraščio pavadinimas – tai

K. Donelaičio *Metų* vertimo į ispanų kalbą (*Las estaciones del año*) eilutė. Autorius taip aiškina savo eilėraščių atsiradimo procesą ir jų ryšį su K. Donelaičio tekstu:

- Aš gyvenau Kaune nuo 2016 metų rugpjūčio ir 2017-ųjų birželio mėnesio. Ruošdamasis kur nors keliauti, esu įpratęs visada pasidomėti tos šalies literatūra, ypač poezija. Turiu pripažinti, kad šįkart rengiantis kelionei į Lietuvą K. Donelaitis buvo man visiškai nežinomas autorius. Tačiau, priėjęs prie jo poezijos, atradau nuoširdų, didžiadvasišką balsą, aistringai ir karštai apdainuojantį savo kraštą ir savo žmones. Iš dalies dėl to išpūdžio, o taip pat ir todėl, kad K. Donelaičio kūrinys yra vienas iš labiausiai pristatančių lietuvių kultūrą, nors ir buvo man nežinomas, nusprendžiau juo pasiremti, kad sukonstruočiau savo knygos rėmus - vidinę struktūrą. Todėl ir pamąščiau, kad būtų gera mintis naudotis jo eilėmis (tai yra, jų vertimu į ispanų kalbą), kad sukurčiau savo eilėraščių pavadinimus. Mano galva, tai yra geras būdas pagerbti poetą, ir kartu jo eilės galėtų suteikti mano knygai daugiau lietuviškumo.

Autorius taip pat teigia, kad visa ši knyga yra parašyta Lietuvoje, tiksliau, Kaune, išskyrus eilėraščius *Y de hallar lo perdido ni pensamiento tuvo* [“Pamestų rykų lauke ieškot neminėjo“, *Vasaros darbai*, 455], *Tú, suizo gordinflón, y tú, francés imbécil* [„Tu prancūziškas žiopyly su šveisteriu storu“, *Žiemos rūpesčiai*, 537], parašytus Vilniuje, ir *Y rie al destruir el trabajo invernal* [„Ir žiemos šaltos triūsus pargriaudama juokės“, *Pavasario linksmybės*, 2] - Klaipėdoje. Tačiau savo eilėraščiuose poetas aprašo ne tas vietas, o tai, ką pats jose pajuto.

Pačių pavadinimų pasirinkimą poetas aiškina taip:

- Konkretus eiles pasirinkau dviem būdais. Kartais man viena kita eilutė atrodė gili, magiška arba tiesiog labai įtaigi, ir aš iškart pasirinkdavau ją kaip savo eilėraščio pavadinimą, o iš to pavadinimo išsivystė eilėraštis, kuris galėtų tiktai tai K. Donelaičio minčiai. Taip atsitiko su trimis anksčiau minėtais eilėraščiais, parašytais Vilniuje ir Klaipėdoje. Daugeliu atvejų pradėjau taip rašyti nuo pavadinimo, stengdamasis prisitaikyti prie tos eilutės sukkelto jausmo ar refleksijos. Žinoma, tai yra labai subjektyvu, ir gal bus skaitytojų, kurie neras nieko bendro tarp pavadinimo ir paties eilėraščio turinio, bet to ryšio tikrai esama. O kitas kelias buvo atvirkštinis – kai kokia nors mintis, jausmas ar refleksija buvo jau pavirtę eilėraščiu, ir galimo jo pavadinimo ieškojau tarp Donelaičio *Metų* eilių. Atsimenu, kartą patyręs, kad išlijo ištiesą

savaitę be perstojo, nusprendžiau parašyti tekstą apie lietų, nes niekada neteko patirti tokių gausių dangaus kritulių. Jau parašęs tekstą, aptikau puikiai tinkančią *Metų* eilutę *La lluvia muchas veces los huesos nos caló* [„Lytus mums daug syk taip dirbant nugarą prausė“, *Rudienio gėrybės*, 362], kuri iškart tapo mano eilėraščio pavadinimu. Vienu ir kitu atveju, eilutės eina originalo tvarka, tai yra pagal metų laikus, nors mano knyga prasideda vasara, kada aš atvykau į Lietuvą ir baigiasi pavasariu.

Kaip ispanų poetas pats aiškina, ne tik eilėraščių pavadinimai primena K.Donelaičio kūrinį, bet taip pat ir knygos struktūra, nes rinktinė susidaro iš keturių dalių, pagal metų laikus. Tų dalių pavadinimai primena ir knygos pavadinimo ryškią dviejų pasaulių priešpriešą (*Gintaras ir nikelis*, tradicija/technologija, natūralumas/dirbtinumas). Knygos pirmoji dalis vadinasi *El chasis del verano* („Vasaros važiuoklė“), o toliau eina *El cárter del otoño* („Rudens karteris“), *El motor del invierno* („Žiemos variklis“) ir *Primavera mecánica* („Mechaniškas pavasaris“).

Poetas pripažįsta: „Gal vienintelis panašumas tarp K.Donelaičio poezijos ir manosios yra kontrastas. Man rodos, jog, viena vertus, savo poezija Donelaitis be galo žavisi pasaulio grožiu ir spindesiu, kita vertus, jis tiesiai žiūri į žmonių bėdas, neteisybes ir gyvenimo tamsiausią pusę. Mano knygos struktūra sudaryta pagal priešpriešas, tokias kaip gamta/technologija, šaltis/šiluma, šviesa/tamsa, mitas/mokslas, atmintis/

užmarštis, pasiremiant tuo, ką išgyvenau Lietuvoje, nes man Lietuva - kontrastų kraštas.“

Čia pateikiami du rinktinės eilėraščiai ir jų vertimas į ispanų kalbą. Pridedame ir Donelaičio *Metų* eilučių numerius.

La lluvia muchas veces los huesos nos caló

Agua y sólo agua y más agua y sólo agua
dentro y fuera del agua y contra el agua.
Debacle. Salvación. Agua y sólo agua.
Origen. Conclusión. Agua, agua, agua.
Llueve ante y bajo el mismo
centro incierto del agua, dentro y fuera
de la propia agua llueve, fuente mágica, tromba
por el edén vertida, maravilla,
hecatombe del agua liberada, del agua ensimismada
en su inorgánica inconmensurabilidad.
Llueve como una cósmica venganza.
Llueve como el sinfín o el fin primero
del campo y de los siglos sobre el huérfano
refugio de los hábiles
y horripilados hombres.
Agua y sólo agua y más agua y sólo agua
dentro y fuera del agua y contra el agua.

Kaunas (ámbar y níquel), p. 37

Lytus mums daug syk taip dirbant nugarą prausė
[*Rudienio gėrybės*, 362]

Rinktinės pristatymai Ispanijoje kartu su poetu Juan José Guardia Polaino (knygos autorius dešinėje).

Vanduo ir tik vanduo, ir dar vandens, ir tik vanduo
 Vandenyje ir ant vandens ir priešais vandenį.
 Pragaištis. Išsigelbėjimas. Vanduo ir tik vanduo.
 Ištakos. Pabaigtis. Vanduo, vanduo, vanduo.
 Lyja priešais ir lyja po
 Neapibrėžtu vandens centru, vandeny ir už jo ribų,
 Pačiame vandeny lyja magišku šaltiniu, srautu,
 Plūstančiu iš Edeno, stebuklu,
 Išsilaisvinusio vandens hekatomba, vandens, paskendusio
 savo neorganiškoje neaprėpiamybėje.
 Lyja tarsi kosminis kerštas.
 Lyja tarsi begalybė ir baigtis pirmoji
 Žemės ir amžių, lyja ant beglobio
 prieglobsčio žmonių, įgudusių ir įbaugintų.
 Vanduo ir tik vanduo, ir dar vandens, ir tik vanduo
 Vandenyje ir ant vandens ir priešais vandenį.

(iš ispanų kalbos vertė Ieva Emilija Rozenbergaitė)

Si lo haces, la bestia serás tú

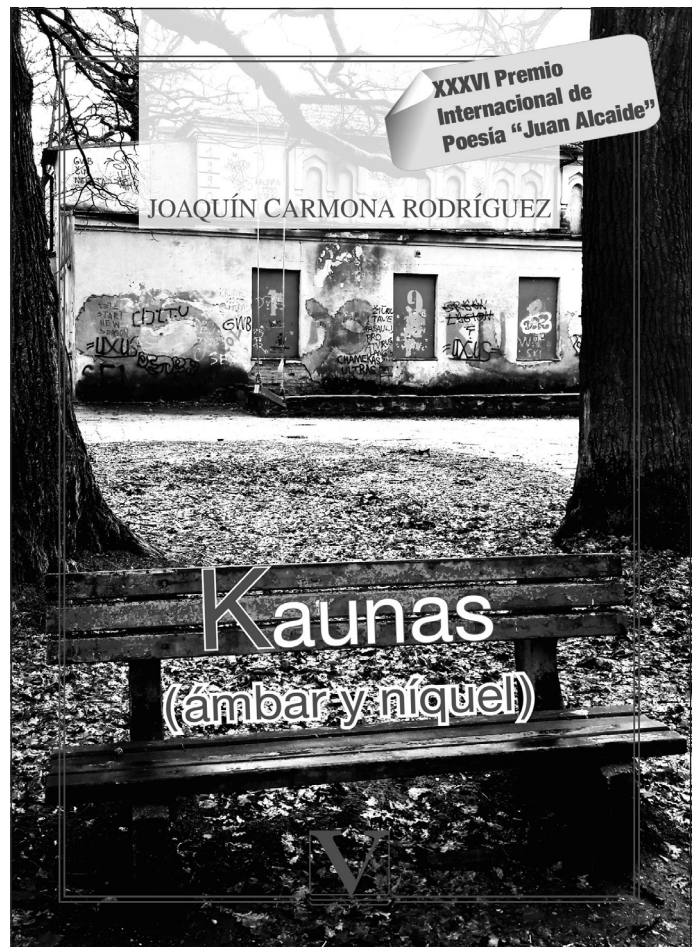
Corre,
 corre y tal vez
 pierdas de vista al diablo, ese poliédrico
 engendro que te sigue y te persigue
 por las inmediaciones del fuego.
 Escóndete en las grutas subacuáticas
 que cobijan el sueño, espera, hiberna
 y si aún sigue allí cuando despiertes
 corre,
 corre hacia él y acaso puedas
 fundirte con el monstruo, tu reflejo.

Kaunas (ámbar y níquel), p. 68

Su glūpais savo jaučiais į galvijų pavirsi
[Pavasario linksmybės, 516]

Bėk,
 bėk ir galbūt
 Pamesi iš akių šėtoną, tą daugialypį
 Išperą, nepaliaujantį tavęs sekti ir persekioti
 Liepsnų pašonėje.
 Pasislėpk olose po vandeniui,
 Kur tūno miegas, palūkėk, peržiemok,
 Ir jeigu nubudęs jį teberasi,
 Bėk,
 Bėk tiesiai į jį ir gal net pavyks
 Susilieti su tuo monstru, tavo atspindžiu.

(iš ispanų kalbos vertė Ieva Emilija Rozenbergaitė)

Naujoji poezijos knyga su "Metų" pėdsakais.

Pats autorius ir kiti kritikai yra priskyre Joaquino Carmonos poeziją prie XX a. pradžioje čiliečio poeto Vicente Huidobro (1893-1948) pradėtos *creacionismo* srovės, kurios atstovai savo kūryba neaprašo tikrovės, o labiau kuria tą naują tikrovę. Mūsų poetas savo eiles kuria vis dėlto ne iš nieko, jo eilių pradžios taškas yra kaip tik K. Donelaičio eilės, jo pasaulio suvokimas. Šitaip vyksta be galo įdomus ir naujas dialogas tarp poetų, ir mūsų laikų poetas stebi jį supantį pasaulį tarsi Donelaičio akimis. Vertimo specialistai nuolat grįžta prie abiejų galimų kelių vertimo procese, Friedricho Schleiermacherio paradokso – „atvesti skaitytoją pas autorių“ arba „atvesti autorių pas skaitytoją“. Galima pasakyti, kad *Metų* vertimo dėka K. Donelaitis jau buvo pakviestas į svečius pas ispanus, buvo pavaišintas ispanų kalbos lobyno žodžiais ir posakiais, o dabar jis tarsi pradeda gyventi savarankišką gyvenimą, susipažįsta su kitais draugais. Ispanų poetas pakviečia Donelaitį į savo poetinį pasaulį, o abudu mielai pabendrauja universalia poezijos kalba. Nors retai kada K. Donelaitis išvyko iš savo Tolminkiemio, šios draugystės dėka, savo poezija K. Donelaitis gyvuoja ir Ispanijoje.

Redakcijos archyvo nuotraukos

Tolminkiemio hegzetrai

Laimonas INIS

Žinomas Lietuvos rašytojas, publicistas ir žurnalistas Laimonas Inis maloniai sutiko pateikti mūsų žurnalui ištrauką iš savo naujosios knygos apie Tolminkiemį ir Kristijoną Donelaitį. Nuoširdžiai dėkojame autoriui ir siūlome šią ištrauką mūsų skaitytojams.

Po šią žemę negali keliauti nesijaudindamas. Tiek daug apie ją girdėta, skaityta, kažkada čia jau būta....

Mažoji Lietuva... Tai istorinė sritis, gana keistomis aplinkybėmis susiformavusi XVI a. abipus neramaus Priegliaus bei jo intakų intakėlių ir apėmusio Nemuno žemupio baseiną. Tai senosios baltų žemės – Nadruva, Skalva, Pilsotas, Semba, didžiama Bartos, Šiaurės Notangos, Keklio ir Karšuvos pakraščiai. Tai baltų žemės.

Dažnai Mažoji Lietuva vadinama mūsų literatūros, kultūros lopšiu. Ir tai nė kiek neperdėta. 1547 m. čia pasirodė pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo „Katekizmasa prasti žadei“, taip pat pirmas lietuviškas Biblijos vertimas, o pastorius, neramios širdies ir įvairiausiai talentais Dievo apdovanotas žmogus Kristijonas Donelaitis čia sukūrė „Metus“ – pirmąjį lietuviškos beletristikos kūrinį,

Danielius Kleinas – pirmąją lietuvių kalbos gramatiką. Reikšmingų kūrinių sąrašė dar pirmas elementorius, lietuviškas laikraštis, giesmynas, lietuviškų dainų rinkinys – viską net sunku išvardinti.

Po 1863 m. sukilimo, caro valdžiai drastiškai uždraudus spaudą lotyniškais rašmenimis, iš Karaliaučiaus krašto į Lietuvą slapta visokiausiais būdais, rizikuojant gyvybe buvo gabenamos knygos, laikraščiai. Čia kūrėsi lietuviškos spaustuvės, knygynai, draugijos.

Visa tai – lyg ir sena, gerai žinoma tiesa. Bet niekada neprošal prie jos iš naujo prisiliesti, geriau susipažinti su šiuo kraštu, prisiminti nepaprastai prasmingą ir gana tragišką, atšiaurių negandų vėjų draskomą baltų, sakyčiau, Dievo nuskriaustų, ir prūsų istoriją, aplankyti gerokai primirštas lietuvių rašytojų ir kultūros veikėjų gimtąsias ir darbo vietas, užmegzti glaudesnius ryšius su Kaliningrado srities kultūrininkais.

DONELAIČIO AŽUOLYNAS

Lazdynėliai... Ošia, visais lapais šnara, mirguliuoja, tarsi tarpusavyje šneka ir atklydėlius kalbina 275 ažuolai. Minint nemirtingojo mūsų literatūros klasiko Kristijono Donelaičio 275-ąjį gimtadienį, juos atvežė iš Lietuvos ir pasodino prie kuklaus paminklinio akmens. Aplinkui – sunkiai užmatomų laukų platybė, nerimastingas paukščių sparnų šnaresys debesimis juoduojančioje padangėje, nepavargstančio vėjo kedenami javai ir septyntaškė boružėlė parudusia smilga atkakliai lipanti į dangų.... Juodas debesėlis, bauginančiai kabojęs virš galvų, pažėrė šiek tiek šaltų lietaus lašų ir, tarsi stebuklinga lazdele mostelėjus, skilo į dvi

dalis ir nuplevėno kuri sau. Šyptelėjo maloni rudens saulė.

Kažkada čia plytėjo garsioji, vienų garbinta, kitų privengta Karališkoji giria. Hansas Donelaitis (Kristijono senelis), Pričkus Vilošaitis ir Kristupas Poševaitis vargais negalais iš karališkųjų girių prižiūrėtojo išsinuomojo 2 ūbus (apie 15 hektarų) daugiausia lieknais lazdynais apaugusios žemės, pasistatė sau būstus ir įkūrė Lazdynėlių kaimą. Valstiečiai buvo prilyginti ūkininkams, socialiai aukštesniems už baudžiauninkus. Aplinka čia buvo lietuviška.

Kristijonas gimė 1714 m. sausio 1 dieną auštant (atrodo, kadai kadės – jau daugiau kaip prieš 300 metų, o, regis, visai neseniai...). Ilgai netrukus jį pakrikštijo Gumbinės bažnyčioje. Kristijonui tebuvo šešeri, kai mirė tėvas Kristupas, žemdirbys, visų gerbiamas doras žmogus, auksinių rankų amatininkas ir išradingas meistras. Našlė motina augino 7 vaikus. O jie paūgėję išskleidė sparnus ir pasklido kas kur. Pričkus Karaliaučiuje tapo auksakaliu, fizikos ir muzikos instrumentų dirbėju, pagaminusių pirmąjį Prūsijoje fortepijoną, Mykolas paveldėjo tėvų ūkį, meistravo įvairius pretaisus, buvo neblogas juvelyras, senatvėje Tolminkiemyje gyveno pas Kristijoną. Adomas smagiai kaustė arklius Žirgupėnuose netoli Barčių ir visus, kas tik užsukdavo, pakviesdavo į savo smuklę paskanauti šiupinio ar išlenkti kuferio alaus. Seserys ištekėjo už ūkininkų ir, regis, liko paklusnios savo vyrų nurodymų ir užgaidų tenkintojos. Kristijoną motina išsiuntė mokytis į Karaliaučių. Iš pradžių tikriausiai kurį laiką gyveno pas brolių Pričkų, vėliau mokėsi Albrechto kolegijoje, studijavo universitete („Albertinoje“).

Laikas negailestingas – Lazdynėliai išnyko ir nugrimzdo už-

marštin.. XIX amžiaus pabaigoje buvo susigriebta poeto gimtinės jamžinimu. Lietuvos kultūros veikėjo Martyno Jankaus ir jo talkininkų rūpesčiu 1896 m. čia buvo suruoštos pirmosios iškilmės Donelaičiui pagerbti. Pasodintas ir ažuoliukas, pargabentas iš gana apleistos ir baigiančio sulaukėti poeto sodo Tolminkiemyje. Tarp dviejų kriaušaičių ir ažuolo pastatytas paminklinis akmuo. Tada dar buvo galima atsekti senosios Donelaičių sodybos vietą. Jos nė pėdsakų neliko po Antrojo pasaulinio karo. Niekas nebegalėjo pasakyti, kur buvo poeto gimtoji sodyba. Prie Gumbinės, bet kur? Spėliojo – gal tai dabartinė Višniovka?..

1958 m. mūsų mokslininkai Jurgis Lebedys ir Vytautas Kubilius atkakliai ieškojo tos vietos. Deja... Tik kūdros, šimtamečių medžių kelmai, krūmais užėjusios kapinės, kuriose buvo palaidoti poeto protėviai ir tėvai...

Vis dėlto pastangos nenuėjo veltui. 1990 m. rugsėjo mėnesį Lazdynėliuose iškilo paminklinis akmuo, atvežtas iš Žemaitijos, Salantų, Orvydų akmenų muziejaus, pasodintas ažuolynas. Atgimė Kristijono Donelaičio gimtinė. Reikia dėkoti architektui Napaliui Kitkauskui, lokalizavusiam Lazdynėlius, padėjusiam paruošti kartografinę medžiagą.

DONELAIČIO AUKA

1740 metų liepos pabaigoje Stalupėnuose buvo du įsimintini įvykiai: per Šeštines, Žengimo į dangų šventę, Naujamiesčio aikštėje šurmuliavo pats didžiausias turgus po visą kraštą nusiaubusio maro, o vasarai barstant paskutinius žiedus ir vis labiau įsismarkaujant rudeniškam vėjui ir šalnoms, atvyko naujas kantorius.

– Koks jis, koks? – klausinėjo tie, kurie dar nebuvo jo matę, ypač

choristai, giedotojai ir aukštesniosios mokyklos prie tinginio linke vaikai.

– Aukštas, lieknas, atrodo, gan piktas ir kaktą suraukęs, – sakė tie, kurie jau buvo iš tolo jį nužiūrėję, po mokyklos kiemą ir šventorių vaikstantį.

Kristijonas Donelaitis – tada jam buvo 26 metai – viena ausimi girdėjo tas kalbas, bet labai nesirūpino, kas ir ką apie jį kalba.

Stalės upelio vagutė gerokai užakusi, žolių prižėlusi – senoliai Kristijonui pasakojo: ji laikoma beveik stebuklinga, o kažkada prie jos stovėjęs akmeninis stalas ir žmonės ant jo gausiai dėję aukas pagonių dievams, maldaudami jų palaimos ir gerovės. Nuo to ir miestelio pavadinimas kilęs, ir herbo ženklas atsiradęs – masyvus stalas žaliame fone.

O labiausiai jaunąjį kantorių sužavėjo už žiogės užtiktas tyras šaltinis, trykštantis iš žemės gelmių ir spinduliuojantis saulėje visomis vaivorykštės spalvomis, plačios įdubos, statesni skardžiai, upelės slėniu lyg kareiviai išsirikiavę ir kas kaip šaknimis žemėn įsikibę aukšti kuplūs medžiai – tikriausiai natangų ir sembų dieviškų galių atminimo saugotojai...

Visa tai Kristijoną būrė, džiū-

gino, bet nerami širdis virpuliavo: kaip seksis čia gyventi ir dirbti? Reikės vadovauti bažnyčios chorui, mokyti vaikus dainavimo ir instrumentinės muzikos, groti vargonais. Pirmiausia tuos vargonus ir apžiūrėjo, išbandė – ak, Dieve, taip apgadinti, kad kažin ar savo rankomis įstengs pataisyti.

Įveiksiu visas kliūtis, įveiksiu! – tikino save ir pasiklovė savo jėgomis. Kristijonas laikėsi savo principų: tik kūrybinė veikla, tik nerimastingas darbas suteikia gyvenimo laimę. Ateis diena, kai jis atsisės prie vargonų tarsi prie aukos stalo, savo muziką skirdamas žmonėms ir Dievui, ir tai bus jo šventa auka.

Jeigu viskas gerai seksis, ruošis kunigo egzaminams ir galės pradėti savarankišką gyvenimą.

Ir negalėjo skųstis – jam sekėsi. Per kelerius metus stalupėniškams tapo savas. Mirus mokyklos vedėjui, užėmė ir jo vietą.

LAIKO ŽINGSNIAI. I

Kristijonas mėgo tas vakaro sutemų gaubiamas valandas, kai miestelis, pailsęs nuo dienos darbų ir šurmulio, pamažu užmiega nakčiai, kai nutyla vežimų bilsmas ir arklių kanopų aidus tauškesys,

Pavasaris Tolminkiemyje. A. Vaškevičiaus nuotr.

medžiuose susigūžia šiaurryčių vėjas ir prie bažnyčios akmeninės tvoros pusiau nulūžusi didžioji pušis liaunasi girgždėjusi.

Tada jis neskubėdamas, lyg atlikdamas kokį ritualą, atsisėda prie vargonų ir truputį primerkęs akis ima groti. Per vargą juos sutvarkė – pats vienas, savo išmanyimu ir savo jėgomis, ir kai vargonai skardžiais, širdį virpinančiais balsais suskambo pirmą kartą, žmonės tiesiog apmirė – tarsi tas stebuklingas garsas būtų sklidęs iš pačio dangaus ir skelbęs nepaprastą Dievo naujieną...

Pirštai patys bėgioja, intuityviai jausdami, ką daryti, jis negalvoja, ką groti – ta žinia ateina iš vidaus, iš pasąmonės, atgaivindama matytus vaizdus, žadindama nepatirtus jausmus. Žvakė blūščioja, liepsnelė lyg gyva šokinėja, atsiliepdama į jo širdies tvinksnius ir dūdų gausmą.

Staiga jis pajunta – kažkas atėjo. Jis nemėgsta, kad trukdytų tomis šventomis vakaro kūrybos valandėlėmis. Atsigręžia, jau ketindamas tarti piktą žodį, bet susilaiko.

– Čia tu?

– Atsiprašau... – išgirsta tylų, truputį virpantį sujaudintą balselį. – Aš tik norėjau... pasiklaudyti.

Kristijonas sutrinka ir pasimuisto ant kėdutės. Jam malonu girdėti tuos žodžius ir kažkodėl kiek baugu.

– Gerai, gerai, Ana Regina... – apimęs teištaria ir vėl, palinkęs prie vargonų, bando susikaupti. Pirštai kažkokie sustingę, o melodija, rodos, nebe tokia iškilminga ir pakili. Širdis labiau dunksi. Taip visuomet, kai patiria jausmų antplūdį – iš miško šnaresio, iš senovės istorijos aido, net iš neužmatomų paslaptinių dangaus aukštybių...

Šį kartą viskas kitaip.

Jis užpučia žvakę ir tyliai sako:

– Einam, Ana Regina.

– Bet lauke lyja...

– Tegu. Einam.

Jie sustoja prieduryje. Atokiau vienas nuo kito, tarsi bijodami netyčia susiliesti. Lietus jau liovėsi ir pro debesų skiautes spingsi mėnesio ragas. Tik nuo pušies spyglių, nuo stogo skambėdami krenta dideli lašai. Tik-tak, tik-tak, tik-tak... Tarsi laikrodžio rodyklių spragsėjimas, tarsi laiko žingsniai...

– Ana Regina, aš jau baigiu mokslus ir rudenį pradėsiu klebonauti Tolminkiemyje. Ar važiuosi su manimi?

– Su tavimi?.. – sutrinka moteris, buvusio mokyklos vedėjo našlė, Geldapės teisėjo Oľefanto dukterė, kurią jau pažinojo ne vienerius metus. – Bet ar?..

Tikriausiai ji norėjo paklausti, kas labiausiai rūpėjo širdžiai, bet Kristijonas, neleisdamas jai atsikvėpti, vėl atkakliai reikalavo atsakymo:

– Ar važiuosi?

Tik-tak, tik-tak, tik-tak... – vis labiau įsismarkaudami skambėjo lašai.

DONELAIČIO SODAS

Tolminkiemis....

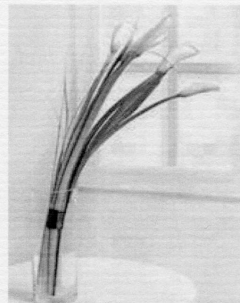
Kiekviena žemės pėda čia mena poetą ir jo plačiašakę veiklą, nepa-

prastą ryžtą ir užmojus – tai buvo „žmogus didelių nuopelnų ir retų sugebėjimų“, – tai mokytojo ir poeto Kristijono Gotlibo Milkaus iš Pilkalnio liudijimas, to paties Milkaus, kuris 1800 m. parengė „Lietuvių – vokiečių ir vokiečių – lietuvių kalbų žodyną“ ir gramatiką, ir gramatikos priede pirmą kartą paskelbė „Metų“ ištrauką.

Kristijonas Donelaitis bažnyčios vadovybės siūstas į Tolminkiemį, įsikūrusį prie Šventainės upelio Romintos girios šiauriniame pakraštyje, atvyko dvikinkiu vežimu 1743 m. lapkričio pabaigoje, krintant nemaloniai šlapdriškai ir dangų gaubiant pilkai debesų marškai, o netrukus, gruodžio 1 d., sekmadienį, šaltukui gnaibant parapijiečių skruostus Įsruties dekanas iškilmingai jį įvedė į protestantų bažnyčią jau kaip parapijiečių sielų ganytoją.

Padėjęs savo kuklią mantą klebonijos kampelyje, tą pačią pavakarę apėjo, smalsiai apžiūrėjo visą, gana apleistą ūkį. Ilgai stovėjo prie griūnančios bažnyčios. Reikia ją gelbėti. Bet kaip? O gal statyti naują? Matė – visi laukai akmenimis nusėti. Kur rasi geresnę statybinę medžiagą?

(Tęsinys kitame numeryje)

Švietimo ir mokslų ministerijos kanclerio ir Užsienio lietuvių skyriaus vardu reiškjame užuojautą Kaliningrado srities lietuvių kalbos mokytojų asociacijai, kuri neteko ilgametės lituanistinio švietimo mokytojos, Gurjevskų miesto vaikų folkloro ansamblio "Rūtėlė" vadovės Irenos Tiriubos. Nuoširdi mūsų užuojauta Irenos Tiriubos artimiesiems.

